

Asociația Grupul de Acțiune Locală "Țara Năsăudului"

Feldru, Str. Vasile Nașcu, Nr. 186,

Tel fax: 0263.374 901

www.taranasaudului.ro

taranasaudului@yahoo.com

CIF: 28927903

ASOCIAȚIA GRUPUL DE ACȚIUNE LOCALĂ ȚARA NĂSĂUDULUI

Raport evaluare SDL GAL TN

PERIOADA EVALUATA 13.12.2016 - 29.08.2025

CUPRINS

REZUMAT	3
INTRODUCERE	4
CONTEXT	5
PLANIFICAREA PROCESULUI DE EVALUARE	34
STABILIREA INTREBARILOR DE EVALUARE.	
METODOLOGIA DE EVALUARE	36
TEMA I. Logica interventiei Strategiei de Dezvoltare Locala	36
TEMA II. Contributia operatiunilor realizate la atingerea obiectivelor	46
TEMA III. Valoarea adaugata datorata metodei LEADER	67
TEMA IV. Factorii de succes si de insucces	76
TEMA V. Contributia SDL la aria de interventie 6B	81
CONSTATARI, CONCLUZII SI RECOMANDARI	83
INDEX FIGURI, TABELE	85
BIBLIOGRAFIE	86

1. REZUMAT

În cadrul acestui raport, se realizează evaluarea Strategiei de Dezvoltare Locală a Asociației Grupul de Acțiune Locală Tara Nasaudului prin prisma abordării LEADER, cu considerarea următoarelor teme:

Tema I. Logica intervenției Strategiei de Dezvoltare Locală

Tema II. Contribuția operațiunilor realizate la atingerea obiectivelor prevăzute de strategie

Tema III. Valoarea adăugată datorată metodei LEADER

Tema IV. Factorii de succes și de insucces

Tema V. Contribuția SDL la aria de intervenție 6B

Evaluarea a fost realizată de către echipa GAL, cu ajutorul Consiliului Director, prin considerarea metodelor și tehnicilor relevante.

S-au evidențiat, printre altele, faptul că Strategia de Dezvoltare Locală a fost rezultatul muncii echipei GAL care, pe baza experienței dobândite din implementarea strategiei anterioare, a evaluat în mod corect nevoile existente în teritoriul GAL și măsurile care se pot lua în actuala strategie pentru a continua dezvoltarea de tip LEADER a teritoriului și îmbunătățirea vieții oamenilor, precum și accesul la infrastructură și servicii îmbunătățite. Ca dovadă, bugetul aferent SDL Tara Nasaudului este integral contractat, proiectele aferente fiind în curs de implementare și avem toate premisele pentru a nu fi nerealizări până la sfârșitul perioadei de implementare. Acestea vor avea un impact pozitiv semnificativ asupra dezvoltării teritoriului GAL. Trebuie făcută însă mențiunea faptului că au fost 2 proiecte cu contracte de finanțare reziliate, în principal, din cauza echipelor de implementare (beneficiar și consultant). Pentru a nu introduce probleme în implementarea SDL, echipa GAL Tara Nasaudului a făcut modificări de strategie în așa fel încât sumele disponibilizate să poată fi contractate și au fost semnate noi contracte de finanțare pentru aceste sume, în aceleași domenii sau conexe. De asemenea, s-a depus un efort foarte mare pentru a face implementarea acestei perioade un succes, având în vedere faptul că a fost perioada de tranziție și a apărut

componenta EURI, ultima necesitand un volum mare de animare pentru a-l face comprehensibil si fezabil pentru potentialii interesati.

Trebuie subliniat faptul ca prin folosirea metodei LEADER s-au putut face foarte multe investitii in teritoriul GAL prin proiectele finantate. Obiectivele acestor proiecte nu ar fi putut fi finantate din alte surse, astfel ca dezvoltarea indusa de metoda LEADER a facut diferenta in teritoriul GAL Tara Nasaudului, aducand dezvoltare, bunastare, viata imbunatatita pentru populatie. Utilizarea eficienta a fondurilor a permis toate realizarile si plusvaloarea creata a facut ca implementarea prezentei strategii sa fie un real succes!

2. INTRODUCERE

Scopul Raportului de evaluare

In cadrul acestui raport, se realizeaza evaluarea Strategiei de Dezvoltare Locala a Asociatiei Grupul de Actiune Locala Tara Nasaudului prin prisma abordarii LEADER, cu considerarea urmatoarelor teme:

Tema I. Logica intervenției Strategiei de Dezvoltare Locală

Tema II. Contribuția operațiunilor realizate la atingerea obiectivelor prevăzute de strategie

Tema III. Valoarea adăugată datorată metodei LEADER

Tema IV. Factorii de succes și de insucces

Tema V. Contribuția SDL la aria de intervenție 6B

Evaluarea a fost realizata de catre echipa GAL, cu ajutorul Consiliului Director, prin considerarea metodelor si tehnicilor relevante.

S-au evidenciat, printre altele, faptul ca Strategia de Dezvoltare Locala a fost rezultatul muncii echipei GAL care, pe baza experientei dobandite din implementarea strategiei anterioare, a evaluat in mod corect nevoile existente in teritoriul GAL si masurile care se pot lua in actuala strategie pentru a continua

dezvoltarea de tip LEADER a teritoriului si imbunatatirea vietii oamenilor, precum si accesul la infrastructură si servicii imbunatatite. Ca dovada, bugetul aferent SDL Tara Nasaudului este integral contractat, proiectele aferente fiind in curs de implementare si nu vor fi nerealizari sau rezilieri pana la sfarsitul perioadei de implementare. Acestea vor avea un impact pozitiv semnificativ asupra dezvoltarii teritoriului GAL. Trebuie facuta insa mentiunea faptului ca au fost 2 proiecte cu contracte de finantare reziliate, in principal, din cauza echipelor de implementare (beneficiar si consultant). Pentru a nu introduce probleme in implementarea SDL, echipa GAL Tara Nasaudului a facut modificare de strategie in asa fel incat sumele disponibilizate sa poata fi contractate si au fost semnate noi contracte de finantare pentru aceste sume, in aceleasi domenii sau conexe.

3. CONTEXT

3.1 Informatii despre GAL si activitatea GAL-ului

Contextul realizarii evaluarii se constituie pe aspectele care au stat la baza realizarii Strategiei de Dezvoltare Locala, analiza de nevoi si SWOT, precum si concluziile acestora, pe matricea logicii de interventie. Constructia SDL se bazeaza atat pe principiile LEADER, cat si cele ale Dezvoltarii Locale bazate pe Responsabilitatea Comunitatii (DLRC).

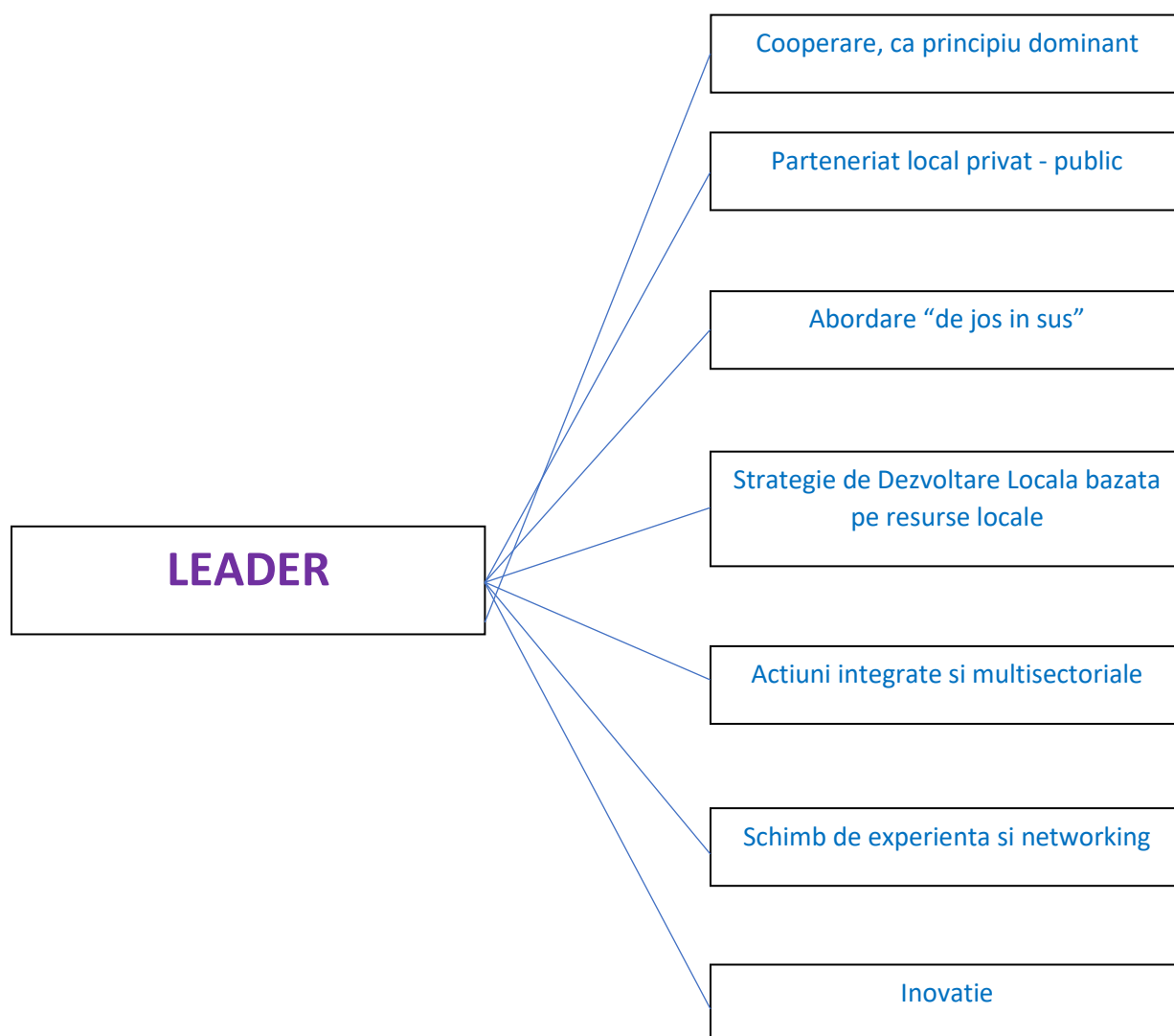

Fig. 1 – Principii LEADER

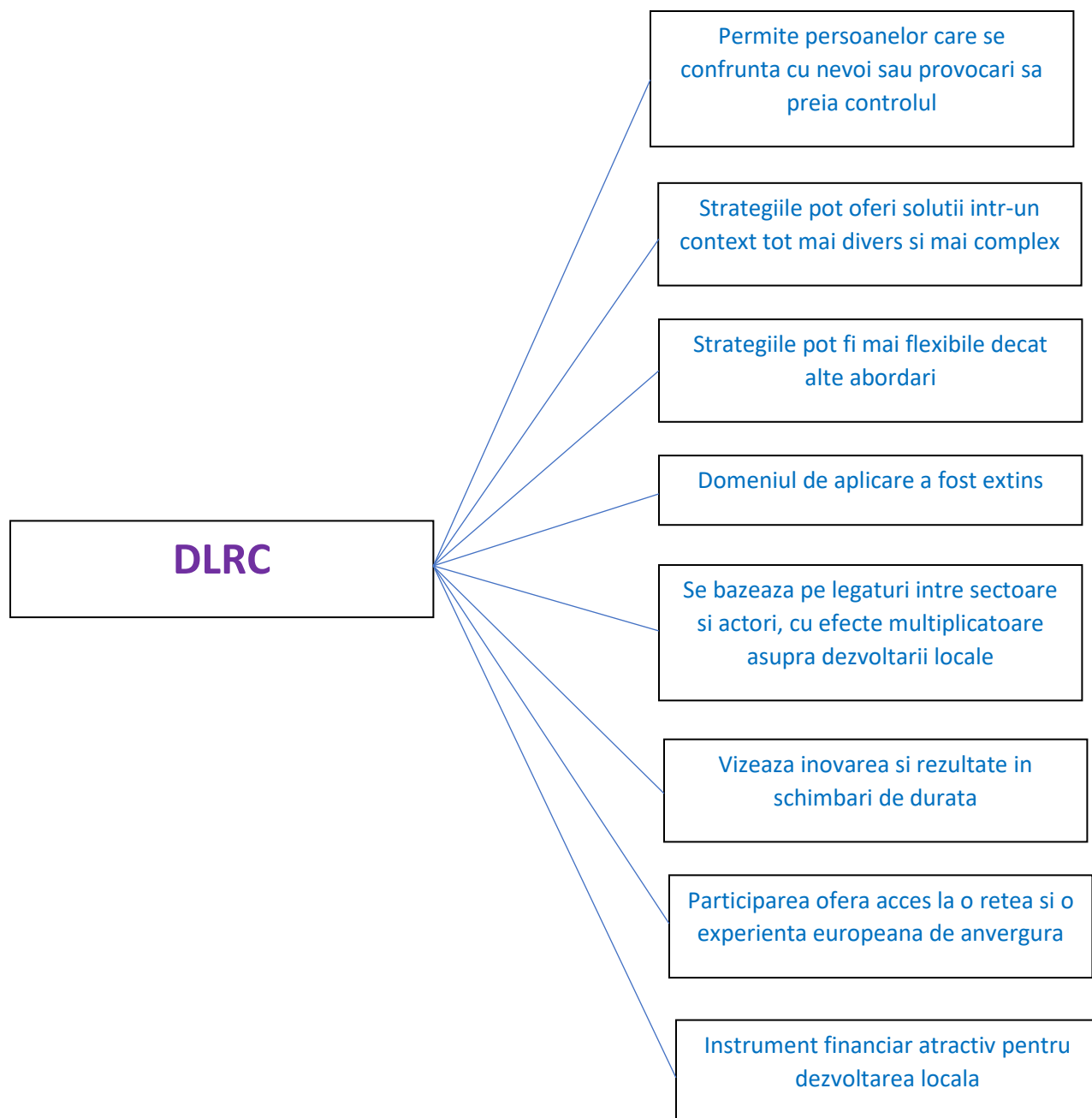

Fig. 2 – Abordarea DLRC

Dupa cum se poate observa din figuri, cele doua abordari au o anumita similitudine, dar si cateva deosebiri. Noi am luat in considerare DLRC pentru a pregati comunitatea GAL pentru provocarile viitoare.

Pentru definirea contextului in care am realizat SDL, facem o scurta prezentare a punctelor principale.

HARTA ADMINISTRATIVĂ ȘI GEOGRAFICĂ A TERITORIULUI

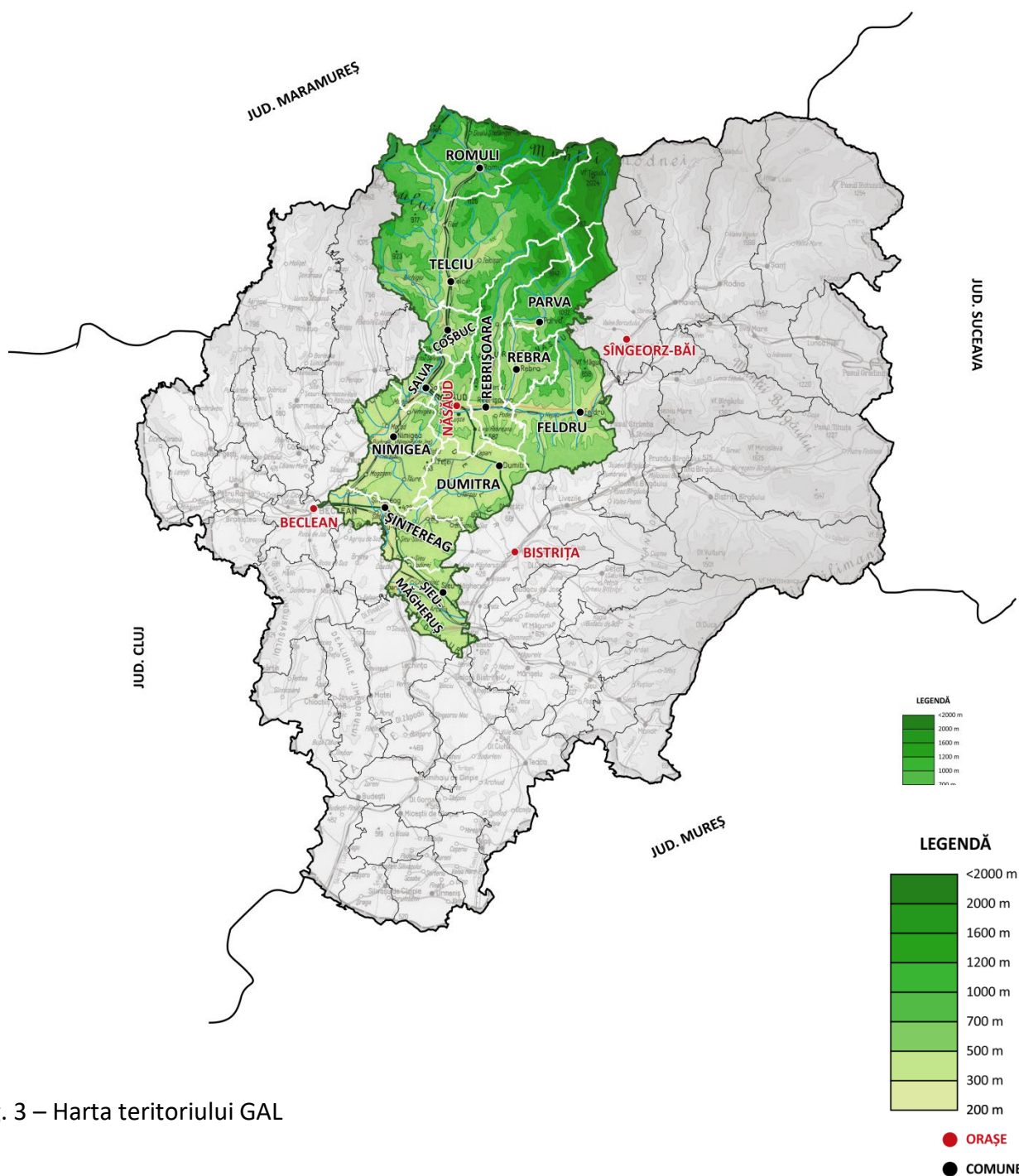

Fig. 3 – Harta teritoriului GAL

Teritoriul din parteneriatul Grupul de Acțiune Locală Țara Năsăudului se regăsește în spațiul eligibil LEADER. Este alcătuit din 12 localități rurale și 1 oraș, din care 10 localități rurale au beneficiat și de prima perioadă de programare LEADER, cu rezultate vizibile. Teritoriul completat cu 2 localități rurale noi, Șieu – Măgheruș și Șintereag, care nu au mai beneficiat de acest program, acoperă partea de centru-vest a județului Bistrița-Năsăud. Suprafața totală a teritoriului GAL este de 1.249,41 km² și însumează 55.480 de locuitori (date oficiale INS 2011).

Există coerență teritorială deoarece nu avem întreruperi de teritoriu, iar orașul Năsăud este polul urban de dezvoltare, poziționat central față de localitățile rurale componente ale GAL. Teritoriul nostru se învecinează și cu celelalte 3 centre urbane ale județului, respectiv la est cu orașul stațiune Sângeorz - Băi, la sud cu municipiul reședință de județ Bistrița, iar la sud-vest cu orașul Beclean. La nord, avem graniță comună cu județul Maramureș.

Caracteristici geografice

Teritoriul are forme de relief variate, cu resurse care pot fi folosite pentru creșterea nivelului de trai al locuitorilor. Zonele montane sunt reprezentate prin Munții Țibleșului cu altitudini de până la 1800 m și parte din Munții Rodnei, Rezervație a Biosferei; zonele deluroase sunt majoritar reprezentate de Dealurile Năsăudului și Dealurile Bistriței; zona de luncă și câmpie se întinde de-a lungul râului Someșul Mare și al afluenților acestuia, dintre care mai importanți sunt Sălăuța, Rebra și Șieul. Există, de asemenea, ape subterane (ape de suprafață și de adâncime), izvoare de ape sulfuroase și minerale sau borcuturi. Aceste ape sunt recunoscute pentru proprietățile lor curative, dar nu au fost exploatate aproape deloc în zonă. Clima predominantă este temperat-continentală, fiind specifică mai ales zonei de deal. În zona GAL Țara Năsăudului, solul raportat la zonele de relief variate, se prezintă astfel: în zona de luncă întâlnim aluviuni crude aduse de Someșul Mare, combinate cu podzoluri secundare ce acoperă majoritatea terenurilor agricole, aproximativ 75% în zona de luncă; în zona de podiș întâlnim: soluri brune podzolite și soluri podzolice - argiloiluviale; în zona montană: soluri brune acide, andosoluri, soluri brune podzolice și podzoluri. Pe dealurile

Năsăudului și în arealul zonei montane predomină solurile humicosilicate, feriiluviale, podzolite, negre acide, silvestre brune gălbui.

Datorită reliefului variat, subsolul teritoriului este bogat în resurse, dintre care amintim: metale neferoase (Cu, Pb, Zn, Au, Ag), minereuri nemetalice și roci utilitare (andesit, tuf vulcanic), depozite de lut și sare. Nu există exploatări miniere în zonă.

Preponderența reliefului de deal-munte favorizează o vegetație alpină în trepte. Pădurea este una dintre principalele bogății naturale ale zonei, cu 56.597 ha, care reprezintă 45% din totalul teritoriului nostru (date INS 2011). Gestionarea fondului forestier se face în principal de ocoalele silvice de regim și de asociații ale proprietarilor publici sau privați. Gestionarea este dificilă pentru că nu există în dotarea acestora programe și echipamente specializate pentru determinarea în teren a morfologiei și tipului de pădure (înălțimi, grosimi, perimetre parcele) și nici pentru monitorizarea speciilor de animale și plante; ar fi necesare aceste echipamente pentru un management corespunzător al suprafețelor silvice, inclusiv a ariilor protejate Natura 2000, care se regăsesc și în fondul forestier local; prin abordarea LEADER, am contribui la susținerea unei mai bune monitorizări în vederea protecției fondului forestier, la crearea unui management mai bun privind planurile de protecție locală a pădurilor împotriva incendiilor și a altor potențiale dezastre, precum și la educația ecologică a tinerilor care fac stagii de practică la aceste regii autonome și asociații. Menționăm că aceștia sunt, în marea lor majoritate, elevi ai Colegiului Silvic Transilvania, singurul cu profil forestier din regiunea de Nord – Vest. Alături de resursele de masă lemnoasă, zona montană mai cuprinde și alte resurse naturale, constituite din fructe de pădure (zmeură, mure, afine negre) și ciuperci (gălbiori, hribi, ghebe). Nu există nici un întreprinzător care să proceseze aceste produse ale pădurii în zonă, cu o excepție: fabricuta de prelucrare a ciupercilor din orasul Năsăud; ele sunt folosite sporadic, în gastronomia locală, dar exploatarea organizată ar fi un punct de sprijin al turismului gastronomic local.

Fauna este foarte bogată și diversificată, caracteristică fiecărei forme de relief. Pe teritoriul GAL Țara Năsăudului se întâlnesc atât specii de floră, cât și de

faună endemice, rare sau protejate de lege. Din speciile de floră, amintim: floarea de colț (*Leontopodium alpinum*), ghințura galbenă (*Gentiana lutea*), *Gentiana punctata*, *Rhododendron kotschyi* (monumente ale naturii aflate pe o arie limitată din Munții Țibleșului, comuna Telciu). Fauna este reprezentată de: cocoșul de mesteacăn (*Tetrao tetrix*), cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*), acvila de munte (*Aquila chrysaetos*), capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), marmota (*Marmota marmota*), cerbul carpatin (*Cervus elaphus*), căpriorul (*Capreolus capreolus*), mistrețul (*Sus scrofa*), ursul (*Ursus arctos*), lupul (*Canis lupus*), râsul (*Lynx lynx*) etc. Includerea acestor elemente de floră și faună în albume și structuri media specifice de prezentare a zonei ar fi de dorit pentru mai buna lor cunoaștere locală, în vederea protejării, cât și sub aspect turistic.

Suprafața agricolă totală, este de 58.626 ha, din care, pe categorii de folosință: 22.750 ha pășuni, 18.192 ha fânețe, 16.582 ha teren arabil, 1.087 ha livezi și 15 ha vii. În proporție de 70%, suprafața agricolă este acoperită de fânețe și pășuni naturale, care pot constitui resursa necesară pentru susținerea dezvoltării sectorului zootehnic.

Zone cu valoare naturală ridicată (HNV) se regăsesc în UAT: Coșbuc, Feldru, Nimigea, Năsăud, Parva, Rebra, Rebrîșoara, Romuli, Salva și Telciu. În aceste zone se mai practică încă o agricultură de tip tradițional, care poate oferi produse de calitate și sănătoase, având în vedere caracterul natural nealterat al suprafețelor agricole de acest tip. Dar sistemele agricole la scară redusă, susținute în general prin PFA-uri, nu mai oferă o siguranță financiară și ar trebui combinate cu alte tipuri de acțiuni neagricole, cum ar fi, de exemplu, turismul și agroturismul rural. Micii producători au probleme în a-și desface produsele, nu cunosc regulile de piață și în lipsa organizării unor asocieri funcționale, nu numai pe hârtie, riscă să dispară. Este, deci, necesară o promovare organizată a lor atât pentru atragerea de noi membri, cât și pentru a face cunoscute produsele specifice zonei, în principal, cele din lapte. De menționat că, pe teritoriul GAL, în anul 2011, conform datelor INS, erau angajați activi în tot sectorul cooperatist numai 14 persoane, lucru îngrijorător raportat la faptul că în fiecare comunitate există cel puțin o asocierie a crescătorilor de animale, legal constituită. Pe de altă parte, o exploatare necontrolată a acestor resurse ar duce la înrăutățirea stării mediului în zonă, la distrugerea peisajului, la reducerea

habitatului unor specii de plante și animale. Agricultură, în special sectorul zootehnic, este alt domeniu relevant în zonă, iar susținerea formelor de asociere legal constituite în acest domeniu și în sensul prezentat mai sus, este prioritară pentru noi. Cel mai mult, se simte lipsa asocierii în domeniul agricol și, în special, pentru partea de procesare și marketing a produselor.

Caracteristici de mediu.

Nu există surse majore de poluare industrială. Nu este o problemă accesul la resursele de apă, rețeaua hidrografică fiind bine reprezentată. Sistemele de apă și canalizare și salubritatea funcționează în baza unor sisteme de management integrat la nivel județean. Sunt susținute aceste procese de dezvoltare a infrastructurii prin asociații de dezvoltare locală care se regăsesc și pe teritoriul nostru. Aceste ADI-uri au derulat proiecte mari privind asfaltarea drumurilor de interes, introducerea apei și canalizării, crearea unor centre turistice de informare. Au fost însă slab dezvoltate investițiile pentru iluminat din surse regenerabile, numai sporadic ca și componente ambientale ale unor spații verzi înființate. Iluminatul stradal cu lămpi LED și panouri fotovoltaice este o soluție mai ales în zonele izolate ale GAL-ului nostru. Aceste sisteme de iluminat cu panouri solare pot funcționa în tandem cu sisteme convenționale, racordate la rețelele electrice principale.

Declararea de zone/arii cu un anumit grad de protecție este cea mai bună modalitate în lupta contra diminuării biodiversității, iar în teritoriul nostru majoritatea zonelor Natura 2000 se regăsesc și în localități cu zonele cu valoare naturală ridicată. *Zonele Natura 2000 sunt:* La Sărătură, în UAT Șintereag; Munții Rodnei, pe teritoriul UAT Parva, UAT Rebrîșoara, UAT Romuli și UAT Telciu; Peștera Tăușoare, în UAT Rebrîșoara; Șieu – Budac, pe teritoriul Șieu – Măgheruș; Someșul Mare Superior pe teritoriul UAT Feldru, UAT Rebrîșoara și UAT Năsăud; Someșul Mare, pe teritoriul UAT Salva, UAT Nimigea, UAT Șintereag și UAT Năsăud; Valea Izei și Dealul Solovan, pe teritoriul UAT Romuli și UAT Telciu. Problema cea mai mare este că aceste zone nu sunt puse în evidență corespunzător, deoarece nu există încă un spirit civic dezvoltat în acest sens. Ar trebui ca, tot prin structuri asociative, să susținem promovarea acestor zone naturale protejate, în sensul de a

le face cunoscute inclusiv tinerei generații, care învață în școlile din zona noastră; albume, cataloage de promovare, manuale locale, festivaluri specifice în arii protejate, pot susține acest demers.

Caracteristici demografice

Pe teritoriul nostru trăiesc un număr de 55.480 locuitori, densitatea medie fiind de 44,4 locuitori/km² (date INS 2011). Densitatea cea mai mare se regăsește în zonele de deal și câmpie și în zona urbană, ea scăzând treptat, pe măsură ce urcăm în zonele montane. Raportul statistic este ușor în favoarea femeilor, cu un număr de 27.880 față de bărbați, cu un număr de 27.600. În conformitate cu Anuarul Statistic BN 2022, populația teritoriului GAL a fost de 57.479 locuitori pentru un teritoriu ocupat de 1.191,65 kmp.

În teritoriul Țării Năsăudului există, atât în zona rurală, cât și în zona urbană, minorități locale. Conform Recensământului populației din 2011, sunt 1.061 maghiari (2% din totalul populației) și 1.473 rromi (3% din totalul populației), celelalte minorități fiind nesemnificativ reprezentate. Cea mai mare concentrare a minorităților locale de etnie rromă este în orașul Năsăud, comuna Nimigea și comuna Șieu Măgheruș; etnia maghiară este reprezentată cel mai bine în comuna Nimigea, unde există un număr de 662 persoane, care trăiesc într-o comunitate compactă în centrul de comună, alături de cele 334 persoane de etnie rromă; aici nu există însă nici măcar un așezământ cultural pentru derularea de activități comune. Cealaltă comunitate cu etnici maghiari în număr semnificativ este Șintereag, respectiv un număr de 297 persoane. Pentru a preveni segregarea, în acest tip de comunități, este nevoie de dezvoltarea unor mici infrastructuri locale și acțiuni comune, care să susțină interculturalitatea. Reprezentarea minorităților la nivel local ar trebui să fie făcută de asociații sau fundații ale acestora, active și cu activitate relevantă și consistentă, lucru care, din păcate, nu se întâmplă.

Religia majoritară este ortodoxă, în proporție de 80%, restul de 20% sunt reprezentați de alte culte. Din datele culese de pe teren sunt necesare în toate comunitățile mici infrastructuri funerare multiconfesionale, gestionate de către autoritățile publice locale. Această necesitate apare în contextul în care astfel de infrastructuri nu au existat, iar legislația românească, corelată cu cea europeană,

impune asigurarea unor astfel de servicii publice de către comunitatea locală pentru toate categoriile de persoane.

În anul 2011, structura pe vârste a populației din teritoriul GAL era de 20% cu vârsta sub 15 ani, 65% cu vârsta între 15 – 64 ani din populația totală și de 15% cu vârsta peste 65 ani, din total populație. În anul 2022, structura pe vârste a populației era de 17% cu vârsta sub 15 ani , 62% cu vârsta între 15 – 59 ani și de 21% cu vârsta 60 de ani și peste, din total populație (date Anuar statistic BN 2022 și RPL2021 Populația rezidentă). Este o populație care are în general un echilibru, deoarece generația tânără este numeroasă.

Raportat la educație, pregătirea profesională este una medie, numai 6% din totalul populației având studii superioare. Celelalte categorii sunt: 2% studii postliceale, 13% studii profesionale, 16% studii liceale, 41% studii gimnaziale, 18% studii primare, iar 4% sunt fără școală. În 2022, în teritoriul GAL există un număr de 19 unități de învățământ începând cu cel antepreșcolar și terminând cu cel superior însumând o populație școlară de 8.989 beneficiari (date Anuar statistic 2022). Infrastructura educațională este încă deficitară în majoritatea comunităților, lipsind practic spații organizate de derulare a unor activități, precum cabinete școlare de consiliere, medicale, activități practice și specializate și spații exterioare organizate pentru derularea unor acțiuni recreativ – sportive. Mijloacele de transport destinate elevilor sunt învechite, iar structurile precum creșe și grădinițe cu program prelungit nu acoperă decât o foarte mică parte din cerințele locuitorilor. Activitățile destinate cercetării și inovării nu sunt caracteristice zonei.

Competitivitate economică

Din totalul de 55.480(recensământ 2011) locuitori ai teritoriului GAL Țara Năsăudului, 24.815 (45%) reprezintă populația activă, 1.583 (3%) șomeri și 29.082 (52%) populație inactivă.

Din totalul populației active, 10.379 (42%) reprezintă salariați, 201 (1%) angajatori/patroni, 8.479 (34%) lucrători pe cont propriu, iar 5.702 (23%) lucrători neremunerați în gospodăria proprie. Membrii ai unei societăți cooperatiste erau 14 persoane, iar alte forme de ocupare, 40 persoane.

Din totalul populației inactive: 33% sunt elevi, 25% pensionari, 17% persoane casnice fără altă ocupație, 18% persoane în întreținerea altor persoane private, 2% întreținuți de stat și de organizații neguvernamentale, 2% întreținuți din alte surse și 4% alte situații.

Gradul de ocupare este de 57% în agricultură, 13% în industrie, 18% în construcții, transport, depozitare, informații și comunicații, comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea autovehiculelor și alte ramuri cu apariție mai modestă (precum prelucrarea pieilor, fabricarea alcoolului), 4% în transport și învățământ, 3% în APL și 2% în sănătate.

În 2022, datele disponibile preluate de la administrațiile publice locale ne arată că la nivelul teritoriului există un număr de 2307 firme în activitate. Numărul salariaților este de 7560 persoane reprezentând 20% din totalul populației noastre active. Deși la nivelul județului forța de muncă este regăsită în procent de 53% în domeniul serviciilor, 44% industrie și construcții și 4% silvicultură, agricultură și piscicultură (date Anuar statistic BN 2022), totuși în teritoriul parteneriatului activitatea economică majoră se derulează în sectorul de construcții și cel industrial; aici se regăsesc atât cea mai mare forță de muncă angajată, cât și cel mai mare capital financiar investit; se remarcă investiții pentru fabricarea de construcții și componente metalice, prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din carne, a pâinii și produselor de patiserie, a articolelor de îmbrăcăminte, a articolelor de mase plastice și a produselor din beton; serviciile sunt dominate de firme care activează în domeniul comerțului și transporturilor.

Zonele Sărace, pentru care indicele de dezvoltare umană locală (IDUL) are valori mai mici sau egale cu 55, sunt: Coșbuc, Parva și Romuli. Aceste localități fac parte din zona montană a teritoriului nostru.

Rezultă și din datele culese de pe teren că este nevoie de o susținere în următoarele domenii neagricole: sanitar – veterinar, pentru susținerea sectorului zootehnic, medical – uman, în zonele defavorizate, de arhitectură și topografie, pentru a susține cadastrul local, meșteșuguri locale, pentru a ne păstra tradiția, turism, susținut de produse locale, prelucrarea deșeurilor plastice. Fiindcă agricultura este primordială în zonă, susținerea bazei materiale pentru medicii cu

acest profil (veterinar) este foarte importantă; mașini specializate și dotate cu echipamente moderne sunt importante pentru accesul la fermele agro - zootehnice în zonele greu accesibile (deal și munte). Pe de altă parte, serviciile medicale umane locale ar trebui susținute printr-o infrastructură corespunzătoare. Reamenajarea unor clădiri publice învechite și lăsate în paragină din lipsă de fonduri și dotarea lor corespunzătoare, este la fel de importantă, în sensul prezentat mai sus.

Nu au fost identificate centre de zi pentru informare și consiliere în zonă, deși ar fi nevoie, datorită existenței unei pătri majoritare a populației care nu beneficiază de servicii cu caracter social primar decât prin intermediul administrației publice și în mod limitat, fără acreditare specifică. Avem în vedere procentul foarte mare de agricultori din totalul populației active, populația inactivă majoritară, precum și nivelul mediu spre scăzut al educației. Cei ocupați în agricultura de subzistență, persoanele casnice, șomerii, în special cei trecuți de 45 ani, nu au acces la servicii constante de consiliere și informare sau alte servicii sociale. Ar fi necesare aceste servicii pentru a susține rezolvarea problemelor de proprietate, o integrare corespunzătoare pe piața muncii și obținerea drepturilor de pensie, organizarea în întreprinderi sociale, ca alternativă la agricultura de subzistență, îngrijirea persoanelor varstnice, etc. O atenție deosebită ar trebui acordată situației familiilor cu membri emigranți temporari care își câștigă existența lucrând câteva luni pe an în țările vestice ale UE lăsând în urmă copiii și/sau aparținătorii varstnici. În teritoriul GAL Taara Năsăudului, din păcate, asemenea situații sunt foarte frecvente. Aceste centre ar folosi inclusiv populației etnice sărace și s-ar constitui într-un alt mijloc de evitare a segregării. Clădiri lăsate în paragină ar putea fi folosite, prin reorganizare, pentru astfel de activități, constituind punctul de plecare pentru alte proiecte, de exemplu, finanțate prin POCU.

Patrimoniu arhitectural și cultural

Pe lângă Siturile Natura 2000 există și o infrastructură culturală și arhitecturală. Ies în evidență case memoriale, ca de exemplu: George Coșbuc (în comuna Coșbuc), Liviu Rebreanu (în Năsăud, cartier Liviu Rebreanu), Tănase Todoran (Salva); muzee sătești: Muzeu de artă populară tradițională (Rebra), Casa

Ethnos (casă bătrânească amenajată în stilul vechiului ținut grăniceresc, de pe Valea Someșului Mare, la Feldru), Casa Ethnos la Șintereag. O parte din aceste infrastructuri sunt lăsate însă în paragină din lipsa unor finanțări specifice și a unor asocieri funcționale rurale care să le susțină.

Straiele populare sunt încă prezente la festivaluri locale, precum: Zilele Telciului, Festivalul „Ion Săbădiș” (Telciu); Craii de la Mocod, Întreținutul bouului în Tăure - de Rusalii (Nimigea); Maialul elevilor nășăudeni, De Ispas la Nășăud; Zilele Feldrului de Rusalii; obiceiuri de Paște și de Crăciun, în toate localitățile componente. Dar meșteri populari locali, în general femei, cei care lucrează efectiv la aceste creații unice: costume populare, clop cu păun, goblenuri, nu au nici o susținere pentru continuitate și de aceea tradiția riscă să se piardă. Este necesar să susținem acești creatori populari, prin care identitatea locală este promovată.

Baza materială turistică.

Deși există atracții turistice variate, încă nu sunt dezvoltate structuri suficient de bine puse la punct, care să primească și să țină turiștii în zonă. Conform datelor INS, în anul 2014, existau numai 3 agropensiuni funcționale și 1 cabană turistică. Nu existau sate de vacanță, campinguri, tabere turistice de elevi funcționale și nici spații publice de agrement, amenajate pentru petrecerea timpului liber, în scop turistic. Dorința celor ocupați în agricultură să se reorienteze, să combine producția și comercializarea bunurilor agricole cu activități de turism locale, să includă promovarea meșteșugurilor locale în pachetele turistice locale, a fost remarcată la vizitele în teren. Nu există spații de promovare turistică publice, în aer liber, prin care să se scoată în evidență zonele sit Natura 2000, obiectivele de patrimoniu local, cultural și natural. Mici parcuri locale tematice, combinate cu creșterea spațiului verde și cu reabilitarea căilor de acces spre acestea, sunt importante de realizat și se regăsesc în necesitățile locale: de exemplu, parcul clopului cu pană de păun din Țara Nășăudului, parcul Ethnos, parcul meșteșugarului. Situația s-a îmbunătățit oarecum în ceea ce privește infrastructura de cazare de tip pensiune. Din păcate, celelalte forme de primire turistică (mai ales campinguri) încă lipsesc cu desăvârșire. Aceste forme sunt considerate de către potențialii investitori ca fiind

foarte dificil de administrat si avand un potential scazut de profit. Lucruri, de altfel, complet eronate.

Infrastructuri publice

Referitor la acest aspect putem spune că prin PNDR, PNI, POR, au fost rezolvate o serie de probleme, precum: reabilitarea de școli, așezăminte culturale, drumuri de interes local, forestiere, agricole și comunale, săli și terenuri de sport, apă și canalizare. Programele naționale în derulare permit continuarea acestor investiții. Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Rosua, membru fondator al GAL, a implementat astfel de proiecte la scară mare, inclusiv pentru localitatea Șintereag, care nu era în acel moment în parteneriatul nostru, dar este membru al asociației intercomunitare; această organizație a beneficiat inclusiv de proiecte prin GAL Țara Năsăudului, în domeniul turismului și amenajare de spații publice.

“Prin LEADER, atingem acele puncte care duc în principal la punerea în valoare a potențialului rural public și care rezolvă o serie de probleme mai mult cu caracter socio-cultural local.”¹

3.2 Scurta descriere a SDL, a masurilor si bugetului, inclusiv modificarile de SDL si evolutia alocarilor financiare.

Am plecat la drum pentru realizarea SDL 2014 – 2020 bazandu-ne pe succesul inregistrat in prima perioada de programare, 2007 – 2013. Chiar daca implementarea a inceput, ca de obicei, cu intarziere, adica din 2017, GAL Tara Nasaudului si-a stabilit obiective importante pentru a fi indeplinite:

1. Susținerea dezvoltării locale și creșterea nivelului calitativ al vieții prin crearea unor infrastructuri locale adaptate contextului și stilului de viață local. Avem în vedere:
 - Realizarea micii infrastructuri locale în domeniul social pentru persoane în special defavorizate și cu diverse stiluri de viață: centre de consiliere și informare socială, case mortuare multiconfesionale (comunitare);

¹ <http://www.taranasaudului.ro/?pag=strategia>

- Realizarea cadrului necesar de cooperare între etnii și populația majoritară: centre locale multiculturale de socializare;
 - Protejarea și conservarea patrimoniului natural și cultural local, precum și promovarea lui prin implicarea societății civile locale: reabilitare imobile cu caracter etnografic, promovare patrimoniu cultural și natural local;
 - Mici infrastructuri pentru servicii publice locale: iluminat public cu folosirea energiei regenerabile, gospodărire comunală, spații verzi și alte infrastructuri pentru protecția mediului;
2. Susținerea dezvoltării economice locale prin activități non agricole. Avem în vedere:
- Sprijinirea implicării micilor investitori locali în sectorul non agricol local cu accent pe turism, meșteșuguri locale, activități pentru protecția mediului;
 - Crearea de locuri de muncă locale și realizarea de venituri suplimentare din activități care folosesc resursele locale;
3. Susținerea sectorului agricol local pentru a crește competitivitatea acestuia pe piețele locale. Avem în vedere:
- Susținerea organizării de structuri asociative care să funcționeze în vederea promovării produselor agricole locale.
 - Susținerea structurilor silvice cu programe și echipamente specializate pentru o mai bună gestionare a fondului forestier, inclusiv a unor situații de urgență.

Pe lângă aceste obiective ne exprimăm intenția de a dezvolta proiecte de cooperare ce vor fi finanțate prin sub-măsura 19.3 "Pregătirea și implementarea activităților de cooperare ale Grupului de Acțiune Locală". Ele vor contribui la îndeplinirea obiectivelor din SDL pentru că:

- Vor fi deja structuri asociative create care sunt implicate în proiecte de promovare a produselor agricole și turistice locale (inclusiv clustere);

- În proiectele de cooperare vom avea în vedere inclusiv minoritățile locale și persoanele vulnerabile care vor descoperi noi posibilități de a fi incluse pe piața muncii;

Obiectivele stabilite de noi vor duce, prin regăsirea lor în proiecte, la creșterea nivelului de trai al locuitorilor acestei comunități a Țării Năsăudului.

Tabelar, acestea ar putea fi sintetizate astfel:

Obiectivul de dezvoltare rurală 1	Priorități de dezvoltare rurală →	Domenii de intervenție →	Măsuri →	Indicatori de rezultat
(a) favorizarea competitivității agriculturii		3A Îmbunătățirea competitivității producătorilor primari printr-o mai bună integrare a acestora în lanțul agroalimentar prin intermediul schemelor de calitate, al creșterii valorii adăugate a produselor agricole, al promovării pe piețele locale și în cadrul circuitelor scurte de aprovizionare, al grupurilor și organizațiilor de producători și al organizațiilor interprofesionale	M5/3A. Măsură dedicată constituirii și promovării formelor asociative	1A Cheltuieli publice totale 1B Numărul total de operațiuni de cooperare sprijinite în cadrul măsurii de cooperare [articolul 35, din Regulamentul (CE) nr. 1305/2013] 6A Locuri de muncă create 3A Numărul de exploatații agricole care primesc sprijin pentru participarea la sistemele de calitate la piețele locale și la circuitele de aprovizionare scurte, precum și la grupuri/organizații de producători
Obiective transversale Inovare, Mediu și climă	P3) Promovarea organizării lanțului alimentar, inclusiv procesarea și comercializarea produselor agricole, a bunăstării animalelor și a gestionării riscurilor în agricultură și silvicultură			
Obiectivul de	Priorități de	Domenii de →	Măsuri →	Indicatori de

dezvoltare rurală 2 (b) asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale și combaterea schimbărilor climatice	dezvoltare rurală →	Intervenție		rezultat
Obiective transversale Inovare, Mediu și climă	P4) Refacerea, conservarea și consolidarea ecosistemelor care sunt legate de agricultură și silvicultură	4A Refacerea, conservarea și dezvoltarea biodiversității, inclusiv în zonele Natura 2000 și în zonele care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice, a activităților agricole de mare valoare naturală, precum și a stării peisajelor europene	M6/4A Măsură dedicată susținerii investițiilor legate de modernizarea sau adaptarea agriculturii și silviculturii	1A Cheltuieli publice totale 4A Suprafața totală forestieră 6A Locuri de muncă create
Obiectivul de dezvoltare rurală 3 (c) obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă.	Priorități de dezvoltare rurală →	Domenii de intervenție →	Măsuri →	Indicatori de rezultat
		6A Facilitarea diversificării, a înființării și a dezvoltării de întreprinderi mici, precum și crearea de locuri de muncă	M2/6A. Măsură dedicată susținerii micilor întreprinzători locali în domeniul non - agricol	1A Cheltuieli publice totale 6A Locuri de muncă create
		6B Încurajarea dezvoltării locale în zonele rurale	M1/6B Măsură de dezvoltare a unor infrastructuri și servicii publice specifice	1A Cheltuieli publice totale 6A Locuri de muncă create 6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite
	P6 promovarea incluziunii sociale, a reducerii sărăciei și a		M3/6B Măsură dedicată investițiilor	1A Cheltuieli publice totale

Obiective transversale Inovare, Mediu și climă	dezvoltării economice în zonele rurale		în infrastructura socială	6A Locuri de muncă create 6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite
			M4/ 6B Măsură dedicată acțiunilor pentru integrarea minorităților locale	1A Cheltuieli publice totale 6A Locuri de muncă create 6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite

Tab. 1 – Obiectivele SDL si defalcarea lor

Bugetul aprobat initial, pentru implementarea acestei strategii, dupa finalizarea tuturor procedurilor impuse de ghiduri, este structurat astfel:

MĂSURA	INTENSITATEA SPRIJINULUI	CONTRIBUȚIA PUBLICĂ NERAMBURSABILĂ/ MĂSURĂ ² (FEADR + BUGET NAȚIONAL) EURO	CONTRIBUȚIA PUBLICĂ NERAMBURSABILĂ/PRIORITATE (FEADR + BUGET NAȚIONAL) EURO	VALOARE PROCENTUALĂ ³ (%)
M5/3A	90%	208,576.30	208,576.30	6.93%
M6/4A	100%	110,539.50	110,539.50	3.67%

M1/6B	100%	1,374,053.65		
M2/6A	90%	498,998.43		
M3/6B	100%	113,643.53		
M4/6B	100%	103,312.30	2,090,007.91	69.40%

Cheltuieli de funcționare și animare ⁴	100	602,280.93	20.00%
---	-----	------------	--------

Tab. 2 – Plan finantare initial

Rezulta un total de finantare a masurilor aferente strategiei de 2,409,123.71 euro.
Total finantare strategie: 3,011,404.64 euro.

Acesta este tabloul sintetic al partii financiare a strategiei dupa cum a fost el aprobat pentru perioada 2017 – 2023 cu defalcare pe un acord cadru de finantare si trei contracte subsecvente aferente perioadelor 2017 – 2019, 2020 – 2021 si 2022 – 2023.

Modificari survenite in perioada de implementare

Perioada de tranziție a PNDR (2020–2022): provocări, adaptări și perspective

Perioada de tranziție a Programului Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) din anii 2020–2022 a reprezentat o etapă esențială în procesul de adaptare a agriculturii și dezvoltării rurale din România la noile priorități ale Politicii Agricole Comune (PAC) post-2020. Această perioadă, aflată la intersecția dintre două cadre financiare europene, a fost marcată de incertitudini, dar și de oportunități pentru consolidarea progreselor realizate în perioada de programare 2014–2020.

Contextul general al tranziției

Tranziția PNDR 2020–2022 a fost determinată de întârzierea negocierii și adoptării noii PAC pentru perioada 2023–2027, în contextul pandemiei de COVID-19 și al noilor priorități ale Uniunii Europene, precum Pactul Ecologic European (Green Deal), strategia „De la fermă la consumator” și strategia pentru biodiversitate. Pentru a evita o discontinuitate a sprijinului acordat fermierilor și comunităților rurale, Comisia Europeană a adoptat Regulamentul de Tranziție, care a permis

continuarea implementării vechiului PNDR cu fonduri suplimentare din cadrul financiar multianual 2021–2027 și din instrumentul Next Generation EU.

Obiectivele perioadei de tranziție

În această perioadă, România și-a propus să asigure continuitatea intervențiilor în mediul rural, să faciliteze absorbția fondurilor europene și să pregătească tranziția către noile abordări ale PAC. S-au urmărit:

- **Menținerea sprijinului pentru dezvoltarea rurală**, prin continuarea măsurilor deja consacrate (investiții în ferme, dezvoltarea infrastructurii rurale, sprijin pentru tinerii fermieri, etc.).
- **Creșterea rezilienței fermierilor**, într-un context economic și sanitar dificil, marcat de criza COVID-19.
- **Pregătirea cadrului strategic pentru perioada 2023–2027**, inclusiv prin consultări, studii și dezvoltarea Planului Strategic PAC.

Principalele caracteristici ale perioadei de tranziție

1. Suplimentarea bugetului PNDR

România a beneficiat de o alocare suplimentară de aproximativ 2,9 miliarde euro pentru anii 2021 și 2022, sumă provenită atât din bugetul UE aferent PAC, cât și din fondul de redresare Next Generation EU. Această suplimentare a permis lansarea unor noi sesiuni de finanțare și extinderea sprijinului pentru noi beneficiari.

2. Reactivarea unor măsuri-cheie

Măsuri precum 4.1 (Investiții în exploatații agricole), 6.1 (Sprijin pentru instalarea tinerilor fermieri), 6.3 (Sprijin pentru dezvoltarea fermelor mici) sau 7.2 (Investiții în infrastructura rurală) au fost relansate cu condiții actualizate, oferind oportunități pentru modernizare, digitalizare și adaptare la schimbările climatice.

3. Accentuarea dimensiunii ecologice

În conformitate cu noile priorități europene, au fost încurajate practici agricole durabile, investiții în energie regenerabilă, precum și conservarea

biodiversității, ca pași premergători implementării Pactului Ecologic European.

4. Simplificare administrativă și digitalizare

Autoritățile române au făcut pași spre reducerea birocrăției și digitalizarea procedurilor de evaluare și plată, pentru a facilita accesul la finanțare în contextul restricțiilor impuse de pandemie.

Provocări întâmpinate

Cu toate progresele realizate, perioada de tranziție a fost marcată de numeroase provocări:

- **Întârzieri în lansarea apelurilor de proiecte**, cauzate de proceduri greoaie și adaptarea la noile condiții de finanțare.
- **Capacitate administrativă limitată**, mai ales în ceea ce privește absorbția eficientă a fondurilor suplimentare într-un interval scurt.
- **Nivel redus de informare al potențialilor beneficiari**, în special în zonele izolate, ceea ce a afectat egalitatea de șanse în accesarea finanțărilor.

Concluzii legate de perioada de tranziție

Perioada de tranziție a PNDR 2020–2022 a reprezentat un moment de consolidare, adaptare și pregătire pentru noua generație de politici agricole și de dezvoltare rurală. Prin asigurarea unei continuități în sprijinul public pentru mediul rural, România a reușit să evite o pauză financiară și instituțională care ar fi putut afecta negativ fermierii și comunitățile locale. În ciuda dificultăților administrative și contextuale, tranziția a oferit lecții importante despre flexibilitate, cooperare și necesitatea unei planificări strategice integrate.

Privind retrospectiv, această perioadă nu a fost doar o „punte” între două exerciții financiare, ci și o etapă crucială în reformarea și modernizarea agriculturii românești, în direcția unei dezvoltări mai verzi, mai echitabile și mai reziliente.

În urma modificărilor aduse de perioada de tranziție, tabloul financiar al GAL Tara Nasaudului a aratat astfel:

ANEXA 4T - Planul de finanțare TRANZIȚIE - FEADR		
Suprafață TERITORIU GAL (km²)	Populație TERITORIU GAL (nr. locuitori)	VALOARE TOTALĂ SDL (19.2 + 19.4) (EURO)
1,249	55,480	3,575,925.54

Submăsura	PRIORITA TE	MĂSU RA	INTENSITAT EA SPRIJINULU I	CONTRIBUȚIA PUBLICĂ NERAMBURSABILĂ/ MĂSURĂ (FEADR + BUGET NAȚIONAL) EURO			CONTRIBUȚIA PUBLICĂ NERAMBURSABILĂ/PRIOR ITATE (FEADR + BUGET NAȚIONAL) EURO	VALOARE PROCENTUA LĂ² (%)
				Alocarea publică ACTUALĂ¹	Alocarea publică TRANZIȚ IE - FEADR	TOTAL ALOCARE FEADR		
19.2	3	M5/3A	90%	199,978.00		199,978.00	199,978.00	5.59%
	4	M6/4A	100%	110,369.28		110,369.28	110,369.28	3.09%
		M1/6B	100%	1,345,704.29	325,000.00	1,670,704.29		
		M2/6A	90%	536,116.31	93,683.89	629,755.20		
		M3/6B	100%	113,643.53		113,643.53		
		M4/6B	100%	103,312.30		103,312.30		
TOTAL 19.2				2,409,123.71	418,683.89	2,827,807.60	2,827,807.60	
19.4	Cheltuieli de funcționare și animare³			602,280.87	145,837.07	748,117.94		20.00%
TOTAL GENERAL - FEADR				3,575,925.54				

ANEXA 4 E - Planul de finanțare EURI		
Suprafață TERITORIU GAL (km²)	Populație TERITORIU GAL (nr. locuitori)	ALOCARE EURI (euro)
1,249	55,480	164,664.14

Submăsura	PRIORITATE	MĂSURA	INTENSITATEA SPRIJINULUI	CONTRIBUȚIA PUBLICĂ NERAMBURSABILĂ/ MĂSURĂ - EURI (euro)	CONTRIBUȚIA PUBLICĂ NERAMBURSABILĂ/ PRIORITATE - EURI (euro)
19.2	6	M2/6A	90%	164,664.14	164,664.14
TOTAL GENERAL - EURI				164,664.14	

Tab. 3 – Plan finanțare final

Detaliind elementele legate de sub-masurile 19.2 si 19.4, se poate spune ca Asociatia Grupul de Acțiune Locala Țara Năsăudului implementează prevederile acordului cadru de finanțare nr. C19400004011660675515/13.12.2016 care a fost modificat în anul 2020 privitor la structura bugetului pe contracte subsecvente datorită finalizării CS 1 si semnării CS 2. Prin Notificarea nr. 201369 din 17.06.2022, GAL Țara Năsăudului a fost informată despre bonificarea aferenta perioadei de

tranzitie cu suma de **564.520,96** euro din **FEADR** si **164.664,14** euro din **EURI**. Aceste sume se adaugă sumelor existente în acordul cadru. Din acest motiv, se modifică atât sumele aferente măsurii 19.2 cât și măsurii 19.4. În conformitate cu nota de aprobare nr. 201617 din 14.11.2022, se modifică și structura financiară a SDL, astfel că valoarea aferenta masurii 19.4 se mărește de la **602.280,87** euro la **748.117,94** euro respectiv cu suma de **145.837,07** euro. Avand in vedere faptul ca exista o diferenta intre acordul cadrul semnat la 13.12.2016 care mentiona o valoare de 602.280,93 euro si valoarea aprobata dupa modificarea de strategie din octombrie 2021, de 748.117,94 euro, valoarea cu care se va mari bugetul va fi de 145.837,07 euro. Aceasta diferenta a aparut din cauza neincadrarii bugetului aferent masurii 19.4 in valoarea limita de 20 %. Facand aceste corectii, se ajunge la incadrarea in suma aprobata, atat pentru valoarea totala a acordului cadru, cat si pentru valoarea totala aprobata incluzand perioada de tranzitie. În conformitate cu Notificarea privind modificarea contractului de finanțare nr. 3676-S din 02.09.2022, se instituie un nou contract subsecvent, CS 4, care va fi aferent anului 2025 și care va trebui să aibă o valoare de minim 3 % din valoarea contractului cadru. In aceste conditii valoarea CS 4 se stabilește ca având valoarea de **22.445,00** euro, adica 3,0001953 % din valoarea contractului cadru.

In acest fel, valorile aferente contractelor care compun acordul cadru vor fi urmatoarele:

Contract de finantare 1 – **310.365,28** euro

Contract de finantare 2 – 201.202,72 euro – 19.771,01 euro = **181.431,71** euro

Contract de finantare 3 – 90.712,93 euro + 19.771,01 euro + 123.392,01 euro = **233.875,95** euro

Contract de finantare 4 – **22.445,00** euro

TOTAL : 748.117,94 euro

Sumele aferente masurilor din SDL atat cu finantare FEADR, cat si EURI se vad in tabelul anterior.

Pentru sub-Masura 19.2, sinteza masurilor cuprinse in SDL arata in felul urmator:

M1/6B Masura de dezvoltare a unor infrastructuri si servicii publice specifice

Măsura va contribui la îmbunătățirea sau extinderea serviciilor locale de bază destinate populației rurale, inclusiv a celor de agrement și culturale și a infrastructurii aferente; îmbunătățirea infrastructurii la scară mică (inclusiv investiții în domeniul energiei din surse regenerabile și al economisirii energiei) și investiții de uz public în informarea turiștilor, inclusiv sensibilizare ecologică. Măsura vizează satisfacerea unor nevoi ale comunității locale, dezvoltarea socio-economică a teritoriului, precum și crearea unor noi locuri de muncă.

Obiectiv(e) de dezvoltare rurală

Măsura contribuie la următorul obiectiv de dezvoltare rurală al Reg. (UE) nr. 1305/2013, art. 4:

(c) obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă.

Obiectivele specifice ale măsurii sunt :

- îmbunătățirea condițiilor de viață a locuitorilor prin amenajarea spațiilor publice locale;
- înființarea unor servicii publice locale noi și crearea infrastructurii necesare derulării acestora;
- îmbunătățirea siguranței publice prin înființarea și/sau modernizarea rețelelor de iluminat public inovative;
- îmbunătățirea infrastructurii de agrement și turistice de uz public;
- îmbunătățirea infrastructurii și promovarea patrimoniului cultural și natural local, inclusiv prin acțiuni de sensibilizare ecologica;

Tipuri de actiuni eligibile:

Sunt eligibile următoarele tipuri de acțiuni:

- înființarea infrastructurilor funerare;
- înființarea sau modernizarea rețelelor de iluminat public cu tehnologii noi, inclusiv echipamente specifice;

- înființarea/reabilitarea/modernizarea de parcuri tematice, inclusiv spații verzi și alei pietonale și alte căi de acces la infrastructuri socio-culturale din proximitate; parcurile tematice se referă la amenajarea unor spații pentru agrement public și promovare turistică; pentru toate spațiile sunt eligibile inclusiv dotări și echipamente care au legătură cu acestea.
- Reabilitare/modernizare/amenajare imobile ce țin de patrimoniul cultural al satelor, inclusiv echipamente și dotări specifice; se referă la tipurile de case muzeu identificate în zona noastră.
- Acțiuni de sensibilizare ecologică pentru Siturile Natura 2000.
- Sunt eligibile costuri de proiectare, consultanță, în limita a 10% din valoarea totală eligibilă a proiectului.

Indicatori de monitorizare:

1A Cheltuieli publice totale;

6A Locuri de muncă create;

6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite.

M2/6A Măsura dedicată sustinerii micilor întreprinzători locali în domeniul neagricol

Implementarea acestei măsuri este necesară pentru stimularea mediului de afaceri din spațiul rural prin susținerea financiară a întreprinzătorilor care realizează activități neagricole și cei care modernizează și/sau dezvoltă întreprinderile existente. Măsura contribuie la: ocuparea unei părți din excedentul de forță de muncă existent, la diversificarea economiei rurale, la creșterea veniturilor populației rurale și a nivelului de trai, la scăderea sărăciei și la combaterea excluziunii sociale.

Obiectiv(e) de dezvoltare rurală

Măsura contribuie la următorul obiectiv de dezvoltare rurală al Reg. (UE) nr. 1305/2013, art. 4:

(c) obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă.

Măsura contribuie și la atingerea următoarelor obiective specifice:

- Diversificarea economiei rurale, dezvoltarea economică a zonelor rurale și eradicarea sărăciei;
- Dezvoltarea serviciilor pentru populație și alte activități economice;
- Crearea de locuri de muncă.

Tipuri de acțiuni eligibile:

Sunt eligibile următoarele tipuri de acțiuni cu prioritate:

- Investiții pentru activități meșteșugărești;
- Investiții pentru activități turistice și agroturistice: cabane, sate de vacanță, agropensiuni, amenajarea de camere de primire turistică în gospodăriile rurale;
- Investiții pentru servicii: sanitar - veterinar, medicale, topografie, arhitectură, transporturi specializate de mărfuri;
- Investiții pentru fabricarea produselor neagricole.

Indicatori de monitorizare

6A Locuri de muncă create;

1A Cheltuieli publice totale;

6B - Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite.

M3/6B Masura dedicata investitiilor in infrastructura sociala

Există o pătură majoră a populației în teritoriul GAL Țara Năsăudului care nu beneficiază de servicii cu caracter social primar decât prin intermediul administrației publice și în mod limitat, fără acreditare specifică. Rezultatul unei astfel de abordări este, în majoritatea cazurilor, un ajutor social bănesc, limitat, încadrat în limitele legislației în vigoare; nu se caută soluții pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă solicitantului pe termen mediu și lung. Cele mai afectate sunt persoanele ocupate în agricultura de subzistență fără alte venituri, persoanele casnice, șomerii, în special cei trecuți de 45 ani. Aceste persoane dacă nu au o dizabilitate, o problemă în general cu caracter medical, nu se pot încadra

în legislația specifică publică a ajutoarelor sociale. Pe de altă parte din cauza nivelului redus de educație, mediu spre inferior, a comunităților în care trăiesc, în special din zona montană a GAL, accesul la piața muncii, la servicii publice, este limitat. Din analiza pe teren a situației a rezultat că nici o comunitate rurală nu are un astfel de centru de servicii specifice pentru informarea și consilierea acestor categorii de persoane.

Este necesară dezvoltarea unor servicii constante de consiliere și informare în GAL Țara Năsăudului prin înființarea unor astfel de centre, care să susțină în special această categorie agricolă de subzistență, pentru ca ea să nu devină o povară pentru comunitățile locale.

Obiectiv(e) de dezvoltare rurală

Măsura contribuie la următorul obiectiv de dezvoltare rurală al Reg. (UE) nr. 1305/2013, art. 4:

(c) obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă.

Obiectivul specific al măsurii este înființarea unor centre de consiliere și informare rurale locale, prin care:

- Să susținem informarea persoanelor vulnerabile din agricultura de subzistență fără ocupație și cu nivel scăzut de educație în vederea integrării sau reintegrării sociale.
- Să susținem persoana vulnerabilă să ia o decizie asupra modalității de rezolvare a problemelor sale, după prezentarea posibilităților de acțiune existente și a consecințelor acestora. Avem în vedere în special raporturile de muncă, regimul proprietății, asigurările sociale, protecția consumatorului, drepturi și obligații civile, învățământ, orientarea spre înființarea de întreprinderi sociale locale, fără a fi limitativi la aceste domenii.

Luăm în considerare faptul că prin oportunitatea POCU putem avea continuitate pentru susținerea acestor tipuri de acțiuni prin care se vor crea locuri de muncă, în primul rând persoanele beneficiare fiind instruite adecvat.

Tipuri de actiuni eligibile:

Sunt eligibile:

- Înființarea de centre de informare și consiliere; cheltuielile eligibile pot cuprinde reabilitarea/modernizarea unor clădiri care să cuprindă spații precum: birou administrativ, sală multifuncțională, grupuri sanitare, birouri de consiliere; racordarea la utilități, instalațiile de producere a energiei din surse regenerabile(încălzire cu panouri solare) etc.
- Dotări și echipamente specifice(de exemplu mobilier, instalații de sonorizare, instalații împotriva incendiilor, aparatură de proiecție, calculatoare, multifuncționale);
- Cheltuieli de proiectare, consultanță și asistență tehnică.

Indicatori de monitorizare:

1A Cheltuieli publice totale

6A Locuri de muncă

6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite

M4/6B Masura dedicata actiunilor pentru integrarea minoritatilor locale

Prin implementarea măsurii se urmărește combaterea discriminării, prevenirea conflictelor interetnice și organizarea de activități multiculturale într-un cadru organizat în comunitățile cu populație etnică. De măsura vor beneficia atât comunitatea maghiară, cât și cea rromă din comunitate, dar și română, deoarece va fi rezolvată problema spațiului de derulare a activităților; vor fi dotările aferente derulării activităților culturale multietnice acolo unde infrastructura este deja funcțională, facilitând astfel comunicarea între etniile conlocuitoare și populația majoritară.

Obiectiv(e) de dezvoltare rurală

Măsura contribuie la următorul obiectiv de dezvoltare rurală al Reg. (UE) nr. 1305/2013, art. 4:

(c) obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă.

Obiectivul specific al măsurii este amenajarea unor mici infrastructuri multiculturale care :

- Să susțină activități interculturale din comunitățile multietnice pentru etnia rromă și maghiară, care conviețuiesc cu populația majoritară.
- Să fie spații de socializare pentru activități comune, voluntare.
- Să fie un spațiu de promovare comun al tradițiilor locale, specifice fiecărei etnii.

Tipuri de acțiuni eligibile:

Sunt eligibile:

- Înființarea de centre interculturale pentru derulare evenimente locale; cheltuielile eligibile pot cuprinde reabilitarea/modernizarea unor clădiri care să cuprindă spații ca de exemplu: sală multifuncțională pentru derulare evenimente și întâlniri tematice, spații expoziționale pentru specificul cultural multietnic, spații de socializare și studiu informal comune (sală de calculatoare cu acces internet pentru informare și derulare activități comune non-formale); racordarea la utilități, instalațiile de producere a energiei din surse regenerabile (încălzire cu panouri solare) etc.
- Dotări și echipamente specifice (de exemplu mobilier, instalații de sonorizare, instalații împotriva incendiilor, aparatură de proiecție, calculatoare, multifuncționale, suporturi pentru expoziții locale), această listă fiind orientativă și nu limitativă;
- Derulare a unor acțiuni comune: organizare evenimente, spectacole pentru comunitatea etnică, susținerea grupurilor culturale etnice locale, inclusiv a activităților derulate de tinerii și femeile din acest segment de populație etc.
- Cheltuieli de proiectare, consultanță și asistență tehnică.

Indicatori de monitorizare:

1A Cheltuieli publice totale;

6A Locuri de muncă create;

6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite.

4. Datele si metodologia de evaluare

PLANIFICAREA PROCESULUI DE EVALUARE

Procesul de evaluare a parcurs următoarele etape:

1. Elaborarea Planului de evaluare și constituirea unui Comitet de coordonare a evaluării

Planul de Evaluare a fost aprobat de către Comitetul de coordonare a evaluării al Asociației GAL TARA NASAUDULUI, care a contribuit la definirea cadrului întrebărilor de evaluare și a sprijinit pregătirea planului de evaluare.

Comitetul de coordonare a evaluării este format din:

1. Zsejki Iuliu (Director Executiv, Responsabil legal)
2. Muresan Dumitru (Expert tehnic, Presedinte GAL)
3. Muresan Grigore (Expert tehnic)

Planul de Evaluare (Planificarea Evaluării)

Etapele planificării

	Planificarea evaluării – etapele evaluării	Din data de:	Pina in data de:
Planificare	Formularea întrebărilor de evaluare	1 iunie 2025	1 iulie 2025
Planificare / Executie	Obținerea răspunsurilor la întrebări	1 iulie 2025	15 iulie 2025
Execuția	Analiza răspunsurilor interne (Echipa GAL + CD); Membrii / Beneficiarii Asociației; Terti (cca. 90 de chestionare /răspunsuri)	15 iulie 2025	31 iulie 2025
Elaborarea raportului	Sinteza răspunsurilor și concluzia principală: modalitatea de operare a strategiei, precum și efectele și rezultatele pe care le generează	1 august 2025	25 august 2025
	Finalizarea documentație de raportare / evaluare	25 august 2025	29 august 2025

	Transmitere la LEADER a Raportului de evaluare a SDL		29 august 2025
--	--	--	----------------

Tab. 4 – Etapele evaluării

2. Selectarea Evaluatorului

Evaluarea a fost realizată prin procedura de autoevaluare de către colectivul GAL în formatul Comitetului de coordonare.

3. Elaborarea procedurii de evaluare

Informațiile necesare derulării procedurii de evaluare au provenit, într-o măsură considerabilă, din activitatea proprie a GAL, din activitatea de animare derulată de echipa GAL și interacțiunea cu actorii locali.

S-au folosit, printre altele, propria bază de date, informațiile de la partenerii publici și privați ai GAL, actori locali, beneficiari de proiecte. Cercetarea care se realizează este atât cantitativă, cât și calitativă.

Cercetarea cantitativă presupune colectarea și prelucrarea unor date relevante cu caracter cantitativ prin esantionarea informațiilor aflate la dispoziție, dar și utilizarea anchetei ca metodă și a sondajului de opinie ca și tehnica de evaluare, prin folosirea chestionarului.

Cercetarea calitativă este o concentrare de metode și tehnici, fiind o componentă extrem de importantă a evaluării SDL. Se folosește verificarea funcționării logicii de intervenție a strategiei, focus-grupul, ancheta, observația, analiza datelor administrative, a documentelor GAL, chestionarul auto-administrat.

4. Derularea procedurii de evaluare

Derularea procedurii presupune câteva stadii administrative și de cercetare, astfel:

- sesiunea de debut în care colectivul de evaluare agreează graficul de desfășurare, activitățile, modalitățile efective de realizare, mijloace și tehnici.

- Definitivarea metodologiei presupune detalierea aspectelor operationale, ale continutului fiecarui instrument, finalizarea programului si aprobarea planului final.
- Colectarea datelor si informatiilor, analiza, sinteza si interpretarea acestora.
- Realizarea unui prim draft al raportului de evaluare, discutarea rezultatelor si a eventualelor inadvertente, inconsistente, modificari.
- Realizarea Raportului de evaluare final si aprobarea lui.
- Diseminarea rezultatelor evaluarii prin publicarea raportului pe situl www.taranasaudului.ro si transmiterea acestuia la AM PNDR.
- Implementarea eventualelor recomandari si analiza rezultatelor. In masura in care acestea vor exista, vor fi introduse in activitatea echipei GAL si vor constitui baza pentru previzionarea actiunilor viitoare.

STABILIREA INTREBARILOR DE EVALUARE. METODOLOGIA DE EVALUARE

Tema I. Logica intervenției Strategiei de Dezvoltare Locală

Intrebarea 1: În ce măsură logica de intervenție a strategiei de dezvoltare locală este încă relevantă față de nevoile socio-economice și potențialul de dezvoltare ale teritoriului?

CRITERII DE EVALUARE:

- Nevoile de la momentul elaborării SDL până în prezent au rămas la fel, ori s-au modificat
- Măsurile din cadrul SDL au fost revizuite, în caz de necesitate, pentru a ține cont de dinamica acestor nevoi

INDICATORI:

- Numărul de nevoi/măsurile din cadrul SDL revizuite

Intrebare	Criterii de evaluare	Indicatori
În ce măsură logica de intervenție a strategiei de dezvoltare locală este încă relevantă față de nevoile socio-economice și potențialul de dezvoltare ale teritoriului ?	C1. Nevoile de la momentul elaborării SDL până în prezent au rămas la fel / s-au modificat	Indicator: Numărul de nevoi/măsuri din cadrul SDL revizuite prin modificare de strategie Au fost operate modificari doar in scop de completare si/sau detalieri a unor elemente necesare proiectelor: - Modificarea intervenita la Cap. III – Analiza SWOT este la analiza „Organizare sociala si institutionala” unde, la Puncte Slabe, punctul al treilea va avea urmatorul continut: „Nu sunt acreditate servicii de asistenta sociala la nivelul autoritatilor locale astfel, persoanele dezavantajate si/sau marginalizate – copii, adulti, batrani – nu beneficiaza de aceste servicii importante.” – 22.08.2020 - Modificarea propusă are impact asupra Fișei Măsurii <u>M1/6B Măsură de dezvoltare a unor infrastructuri și servicii publice specifice</u>, după cum urmează: Tipuri de acțiuni eligibile și neeligibile Sunt eligibile următoarele tipuri de acțiuni: Se modifică: - înființarea/reabilitarea/modernizarea de parcuri , locuri de joacă pentru copii, baze sportive, terenuri de sport, alte spații destinate activităților cu caracter recreativ-sportiv, spații verzi, alei pietonale și alte căi de acces la infrastructuri socio-culturale din proximitate; pentru toate spațiile sunt eligibile inclusiv dotări și echipamente care au legătură cu acestea; - reabilitare/modernizare/amenajare imobile ce țin de patrimoniul cultural al satelor inclusiv echipamente și dotări specifice; se referă la tipurile de case muzeu identificate în zona noastră, precum și la căminele culturale existente; Se adaugă: - dotarea cu echipamente și utilaje pentru intervenții în situații de urgență, pentru întreținere căilor de comunicații și a spațiilor verzi;
	C2. Măsurile din cadrul SDL au fost revizuite, în caz de necesitate, pentru a ține cont de dinamica acestor nevoi	

		-dotarea unităților de învățământ aflate în proprietatea UAT cu echipamente pentru activități educative școlare. – 29.08.2022 - Modificări ale Capitolului V - Descrierea măsurilor din SDL conform pct. 2 litera b): Modificarea propusă , are impact asupra Fișei Măsurii M2/6A Măsură dedicată susținerii micilor întreprinzători locali în domeniul neagrícola, după cum urmează: Tipuri de acțiuni eligibile și neeligibile(FEADR și EURI) Sunt eligibile următoarele tipuri de acțiuni, cu prioritate: Se adaugă: b.Investiții pentru activități turistice și agroturistice: pensiuni, cabane, sate de vacanță, agropensiuni, amenajare de camere de primire turistică în gospodăriile rurale; d.Investiții pentru fabricarea produselor neagricole, precum: fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, fabricarea de mobilă, fabricarea articolelor din beton, ciment și ipsos și alte investiții care susțin fabricarea produselor neagricole, enumerarea fiind exemplificativă și nu limitativă – 05.09.2023 In rest, au fost doar modificari de SDL administrative, pentru comasarea diferitelor sume ramase necheltuite pentru a putea finanta alte proiecte noi.
--	--	--

Tab. 5 – Tema 1, întrebarea 1

Relevanța logicii de intervenție a SDL GAL TARA NASAUDULUI este apreciata de evaluator astfel:

Puțin relevantă	Relevantă	Foarte relevantă
		☒

Raspunsul generat la aceasta intrebare de evaluare a fost obtinut prin metoda de evaluare observatia, colectandu-se informatii legate de existenta oricaror modificari la nivelul strategiei si al masurilor avute in vedere la momentul initial. Din aceasta perspectiva, cercetarea efectuata este de tip calitativ. In acelasi

context, pentru a vedea dacă logica de intervenție a Strategiei de dezvoltare locală este încă relevantă față de situația inițială din momentul realizării ei, am folosit metoda studiul / analiza documentelor relevante pentru obiectivele asumate.

Ca o remarcă, nevoile identificate inițial nu s-au modificat și de aceea revizuirea măsurilor are caracter punctiform și au menirea de a explicita anumite prevederi sau a lărgi aria acțiunilor de finanțare. De altfel, modificările aduse pentru a strange resturi din finanțările implementate pentru a finanța alte proiecte noi, justifică interesul constant manifestat pentru satisfacerea anumitor nevoi constatate în analiza SWOT.

Întrebarea 2: Cât de coerentă este logica intervenției care stă la baza Strategiei de dezvoltare locală?

CRITERII DE EVALUARE:

- Sunt activitățile (măsuri, proceduri, activități de sprijin) prevăzute în cadrul SDL și resursele alocate acestora suficiente pentru a genera realizările și rezultatele așteptate (indicatorii prevăzuți în strategie)?
- Sunt definiți indicatori de realizare adecvați pentru a oferi o imagine clară asupra realizărilor obținute (specifici, măsurabili, fezabili, relevanți și suficienți)?
- Sunt rezultatele așteptate clar definite?

Logica intervenției SDL GAL TARA NASAUDULUI, 2016 - 2025

Obiectivul de dezvoltare rurală 1 (a) Favorizarea competitivității agriculturii	Priorități de dezvoltare rurală →	Domenii de Intervenție →	Măsuri →	Indicatori de rezultat	Indicatori modificați în perioada 13.12.2016

Obiective transversale Inovare, Mediu și climă					– 31.08.2025
	P3) Promovarea organizării lanțului alimentar, inclusiv procesarea și comercializarea produselor agricole, a bunăstării animalelor și a gestionării riscurilor în agricultură și silvicultură	3A Îmbunătățirea competitivității producătorilor primari printr-o mai bună integrare a acestora în lanțul agroalimentar prin intermediul schemelor de calitate, al creșterii valorii adăugate a produselor agricole, al promovării pe piețele locale și în cadrul circuitelor scurte de aprovizionare, al grupurilor și organizațiilor de producători și al organizațiilor interprofesionale	M5/3A <i>Măsură dedicată constituirii și promovării formelor asociative</i>	1A Cheltuieli publice totale 1B Numărul total de operațiuni de cooperare sprijinite în cadrul măsurii de cooperare [articolul 35, din Regulamentul (CE) nr. 1305/2013] 6A Locuri de muncă create 3A Numărul de exploatații agricole care primesc sprijin pentru participarea la sistemele de calitate la piețele locale și la circuitele de aprovizionare scurte, precum și la grupuri/organizații de producători	Nu s-au modificat indicatorii
Obiectivul de dezvoltare rurală 2 (b) Asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale și combaterea schimbărilor climatice	Priorități de dezvoltare rurală →	Domenii de Intervenție →	Măsurι →	Indicatori de rezultat	Indicatori modificați in perioada 13.12.2016 - 31.08.2025
	P4) Refacerea, conservarea și consolidarea ecosistemelor care sunt legate	4A Refacerea, conservarea și dezvoltarea biodiversității, inclusiv în zonele Natura 2000 și în zonele care se	M6/4A <i>Măsură dedicată susținerii investițiilor legate de modernizarea</i>	1A Cheltuieli publice totale 4A Suprafața totală forestieră 6A Locuri de muncă create	Nu s-au modificat indicatorii

Obiective transversale Inovare, Mediu și climă	de agricultură și silvicultură	confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice, a activităților agricole de mare valoare naturală, precum și a stării peisajelor europene	<i>sau adaptarea agriculturii și silviculturii</i>		
Obiectivul de dezvoltare rurală 3 (c) Obținerea unei dezvoltări teritoriale echilibrate a economiilor și comunităților rurale, inclusiv crearea și menținerea de locuri de muncă	Priorități de dezvoltare rurală →	Domenii de Intervenție →	Măsuri →	Indicatori de rezultat	Indicatori modificați în perioada 13.12.2016 - 31.08.2025
Obiective transversale Inovare, Mediu și climă	P6) Promovarea incluziunii sociale, a reducerii sărăciei și a dezvoltării economice în zonele rurale	6A Facilitarea diversificării, a înființării și a dezvoltării de întreprinderi mici, precum și crearea de locuri de muncă	M2/6A Măsură dedicată susținerii micilor întreprinzători locali în domeniul non – agricol	1A Cheltuieli publice totale 6A Locuri de muncă create	Nu s-au modificat indicatorii
		6B Încurajarea dezvoltării locale în zonele rurale	M1/6B Măsură de dezvoltare a unor infrastructuri și servicii publice specifice	1A Cheltuieli publice totale 6A Locuri de muncă create 6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite	Nu s-au modificat indicatorii

			M3/6B <i>Măsură dedicată investițiilor în infrastructura socială</i>	1A Cheltuieli publice totale 6A Locuri de muncă create 6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite	Nu s-au modificat indicatorii
			M4/6B <i>Măsură dedicată acțiunilor pentru integrarea minorităților locale</i>	1A Cheltuieli publice totale 6A Locuri de muncă create 6B Populația netă care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite	Nu s-au modificat indicatorii

Tab. 6 – Logica intervenției

Intrebare	Criterii de evaluare	Indicatori
Cât de coerentă este logica intervenției care stă la baza Strategiei de dezvoltare locală?	C.1. Sunt activitățile (măsuri, proceduri, activități de sprijin) prevăzute în cadrul SDL și resursele alocate acestora suficiente pentru a genera realizările și rezultatele așteptate (indicatorii prevăzuți în strategie)?	Numarul masurilor Numarul activitatilor Resursele umane
	C.2.Sunt definiți indicatori de realizare adecvați pentru a oferi o imagine clară asupra realizărilor obținute (specifci, măsurabili, fezabili, relevanți și suficienți)?	Indicatorii de monitorizare specifici domeniilor de intervenție Conform Logicii de intervenție de la fiecare măsură, convergențelor și sinergiilor dintre măsuri, indicatorii de

		realizare oferă o imagine asupra realizărilor obținute.
	C.3.Sunt rezultatele așteptate clar definite?	Rezultate așteptate Rezultatele așteptate sunt clar definite prin indicatorii din SDL.

Tab. 7 – Tema I, întrebarea 2

NR. CRT	MASURI DE FINANTARE	ACTIVITATI CORELATE CU RESPONSABILI		
		SEMINARII DE PROMOVARE (Echipa GAL)	GRUPURI DE LUCRU (Echipa GAL)	INFORMARI IN CADRUL EVENIMENTULUI ANUAL (echipa GAL)
1.	M1/6B Măsură de dezvoltare a unor infrastructuri și servicii publice specifice	S-au realizat 24 de seminarii de promovare a calendarului de lansare a sesiunilor de depunere a proiectelor in cele 13 comunitati, astfel : 2017 – 9 seminarii ; 2018 – 5 seminarii ; 2019 – 3 seminarii ; 2022 – 2 seminarii ; 2023 – FEADR : 3 seminarii ; EURI : 2 seminarii ; 2024 – FEADR : 2 seminarii ; EURI – 1 seminar.	S-au realizat 48 grupuri de lucru, numărul persoanelor participante au fost de 188 persoane.	S-au realizat 6 evenimente la care au participat 98 persoane.
2.	M2/6A Măsură dedicată susținerii micilor întreprinzători locali în domeniul non – agricol			
3.	M3/6B Măsură dedicată investițiilor în infrastructura socială			
4.	M4/6B Măsură dedicată acțiunilor pentru integrarea minorităților locale			
5.	M5/3A Măsură dedicată constituirii și promovării formelor asociative			
6.	M6/4A Măsură dedicată susținerii investițiilor legate de modernizarea sau adaptarea agriculturii și silviculturii			
Total	6 masuri de finanțare			

		Numărul persoanelor participante la aceste seminarii au fost de 326 persoane.		
--	--	--	--	--

Tab. 8 – Activitati de animare

Semestrul		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Activități	Responsabili																		
Pregătirea și publicarea apelurilor de selecție - măsura de infrastructură socială	Echipa GAL																		
Pregătirea și publicarea apelurilor de selecție	Echipa GAL																		
Animarea teritoriului	Echipa GAL																		
Analiza, evaluarea și selecția proiectelor	Echipa GAL/CSP și CC																		
Monitorizarea și evaluarea implementării strategiei	Echipa GAL																		
Verificarea conformității cererilor de plată pentru proiectele selectate (cu excepția situațiilor în care GAL este beneficiar)	Echipa GAL																		

Monitorizarea proiectelor contractate	Echipa GAL																			
Întocmirea cererilor de plată, dosarelor de achiziții aferente costurilor de funcționare și animare	Echipa GAL																			
Audit	Servicii externalizate																			

Tab. 9 – Activitati echipa GAL

Coerența logicii de intervenție a SDL este apreciata de evaluator astfel:

Puțin coerentă	Coerentă	Foarte coerentă
		✓

Pentru a se putea obtine un raspuns coerent la aceasta intrebare de evaluare s-a folosit cercetarea calitativa prin utilizarea focus-grupului. Astfel, au fost organizate 3 intalniri de cate 2 ore la care au participat echipa GAL (2experti tehnici, responsabilul financiar si managerul) impreuna cu reprezentantii Consiliului Director. Discutiile s-au focalizat pe subiectul abordat si au fost moderate de managerul GAL.

Temele relevante ale discutiilor au fost :

- Activitățile preconizate a fi realizate cuprinse in SDL si resursele alocate raportate la realizari si rezultate scontate ;
- Indicatori de realizare in raport cu rezultatele obtinute ;
- Rezultate asteptate ca urmare a implementarii SDL.

Discutiile care au avut loc au condus la raspunsul formulat pentru intrebarea de evaluare considerata. Avand in vedere faptul ca vorbim despre autoevaluare, raspunsul final a fost adoptat prin consens.

Ca o completare pentru cele mentionate, a fost realizata si o analiza a documentelor relevante pentru obiectivele strategiei. Au fost analizate rapoartele de animare si de activitate ale GAL si capitolele din strategie relevante si am ajuns la concluzia ca :

- Activitatile prevazute in SDL si resursele alocate sunt suficiente pentru a obtine rezultatele si realizarile scontate ;
- Indicatorii de realizare sunt adecvati si reflecta rezultatele ;
- Rezultatele sunt definite in mod clar.

Tema II. Contribuția operațiunilor realizate la atingerea obiectivelor prevăzute de strategie

Intrebarea 1. În ce măsură au fost atinse obiectivele strategiei sau care este probabilitatea atingerii acestor obiective, având în vedere progresul înregistrat până la data evaluării?

Pana la data de 29 august 2025 s-au selectat/contractat proiecte aferente tuturor obiectivelor de dezvoltare rurala :

- **Obiectivul de dezvoltare rurala 1** - FAVORIZAREA COMPETITIVITĂȚII AGRICULTURII - M5/3A *Măsură dedicată constituirii și promovării formelor asociative*
- **Obiectivul de dezvoltare rurală 2** - ASIGURAREA GESTIONĂRII DURABILE A RESURSELOR NATURALE ȘI COMBATAREA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE - M6/4A

Măsură dedicată susținerii investițiilor legate de modernizarea sau adaptarea agriculturii și silviculturii

- **Obiectivul de dezvoltare rurala 3** - OBȚINEREA UNEI DEZVOLTĂRI TERITORIALE ECHILIBRATE A ECONOMIILOR ȘI COMUNITĂȚILOR RURALE, INCLUSIV CREAREA ȘI MENȚINEREA DE LOCURI DE MUNCĂ:
- M1/6B *Măsură de dezvoltare a unor infrastructuri și servicii publice specifice*
- M2/6A *Măsură dedicată susținerii micilor întreprinzători locali în domeniul non – agricol*
- M3/6B *Măsură dedicată investițiilor în infrastructura socială*
- M4/6B *Măsură dedicată acțiunilor pentru integrarea minorităților locale*

Intrebarea 1.1. In ce masura interventia strategiei a dus la imbunatatirea activitatilor de administrare silvica si dezvoltare a silviculturii din teritoriu?

INTREBARE DE EVALUARE	CRITERII DE EVALUARE	INDICATORI DE REALIZARE	INFORMATII SUPLIMENTARE
In ce măsura intervenția strategiei a dus la îmbunătățirea activitatilor de administrare silvica și dezvoltare a silviculturii din teritoriu?	C1. Gradul de utilizare de echipamente moderne pentru gestionarea și monitorizarea padurilor, a florei și faunei locale C2. Crearea bazei materiale pentru activitatea de practica a viitorilor silvicultori	Numar de ocoale silvice cu echipamente moderne Valoarea echipamentelor și software de gestiune și monitorizare Integrarea investițiilor în activitatea de practica specifica a silvicultorilor prin numărul asumat de practicanti	Au fost sprijinite toate ocoalele silvice din teritoriul GAL. Proiectele au constat din achizitii specifice pentru care nu exista nici o alta sursa sau forma de finantare. Majoritatea acestor organizatii lucrau la nivel de calcul cu creionul și calculatorul sau programe elementare de tip Excel. Activitatea de practica a silvicultorilor se desfasura în natura. Aceste elemente au fost sprijinite prin criteriile de selectie locale.

Tab. 10 – Tema II, intrebarea 1

Nr crt	Titlul proiectului	Solicitant	Total punctaj	Punctaj criterii de selectie				Valoare publica nerambursabila (Euro)
				CS1	CS2	CS3	CS4	
1	DOTARI ECHIPAMENTE SPECIFICE ACTIVITATII TEHNICE LA OCOLUL SILVIC FELDRU	OCOLUL SILVIC FELDRU	90	40	30	0	20	27.426,69 Finalizat
2	DOTARI PENTRU MODERNIZAREA ACTIVITATII IN SILVICULTURA IN CADRUL OCOLULUI SILVIC COMUNAL ROMULI RA, LOCALITATEA ROMULI, JUDETUL BISTRITA NASAUD	OCOLUL SILVIC COMUNAL ROMULI RA	90	40	30	0	20	27.772,46 Finalizat
3	DOTARI PENTRU MODERNIZAREA ACTIVITATII IN SILVICULTURA IN CADRUL OCOLULUI SILVIC SOMES-TIBLES, LOCALITATEA NASAUD, JUDETUL BISTRITA NASAUD	OCOLUL SILVIC SOMES-TIBLES	90	40	30	0	20	27.953,20 Finalizat
4	DOTARI PENTRU MODERNIZAREA ACTIVITATII IN SILVICULTURA IN CADRUL OCOLULUI SILVIC COMUNAL TELCIU RA, LOCALITATEA TELCIU, JUDETUL BISTRITA NASAUD	OCOLUL SILVIC COMUNAL TELCIU RA	60	40	0	0	20	27.216,92 Finalizat

Tab. 11 – Proiecte M6/4A

Pentru formularea raspunsului la aceasta intrebare am folosit metoda de evaluare analiza datelor administrative. In acest scop, s-a analizat baza de date aferenta masurii M6/4A *Măsură dedicată susținerii investițiilor legate de modernizarea sau adaptarea agriculturii și silviculturii*, prin prisma proiectelor depuse si selectate.

Au fost analizate atat proiectele depuse, cat si raportul de selectie si fisele de selectie ale fiecarui proiect. Toate datele culese au fost comparate cu cele mentionate in fisa masurii. Prin analiza datelor administrative, s-a cautat

formularea unui raspuns la intrebarea de evaluare si s-au cules informatii cantitative cu privire la activitatea trecuta si cea viitoare a beneficiarilor, precum si asupra modului in care va creste eficienta activitatii acestora. Prin metoda observatiei, facand o analiza calitativa a documentelor proiectelor legate de achizitii, a rezultat ca ocoalele silvice lucreaza cu echipamente foarte vechi sau chiar, rudimentare, interventia strategiei ajutand la aducerea activitatii in secolul 21. In acelasi context, toti beneficiarii sunt implicati in activitati de formare practica a viitorilor silvicultori.

Intrebarea 1.2. In ce masura interventia strategiei a contribuit la imbunatatirea conditiilor de viata prin realizarea investitiilor in infrastructura si servicii publice specifice?

INTREBARE DE EVALUARE	CRITERII DE EVALUARE	INDICATORI DE REZULTAT	INFORMATII SUPLIMENTARE
În ce măsură intervenția strategiei a contribuit la îmbunătățirea condițiilor de viață ale locuitorilor prin realizarea investițiilor în infrastructura la scară mică?	C1. Serviciile / infrastructurile locale din zonele rurale au fost îmbunătățite	Numărul de beneficiari care au primit sprijin pentru îmbunătățirea serviciilor / infrastructurilor locale (12 comune + 1 oras) Populatia rurală care beneficiază de servicii / infrastructuri locale îmbunătățite (55.480 locuitori)	Număr de proiecte susținute prin SDL GAL TARA NASAUDULUI (30 proiecte) Procent din costul SDL alocat măsurii M1/6B Dezvoltarea satelor (59,08 %)

Tab. 12 – Tema II, intrebarea 2

Nr. crt	Denumire proiect	Beneficiar	Valoare totala proiect (Euro)	Valoare eligibila proiect (Euro)	Valoare neeligibila proiect (Euro)	Valoare nerambursabila finala (Euro)
1	Modernizare centru civic pentru valorificarea patrimoniului cultural în Comuna Cosbuc, Județul Bistrita Nasaud	Comuna Cosbuc	107.848	90.102	17.746	85.602,72 Finalizat
2	Construire "Construcție funerara în Localitatea Dumitra"	Comuna Dumitra	143.770	90.646	53.124	85.065,50 Finalizat
3	Infintare infrastructura funerara tip capela mortuara cu anexa in Comuna Feldru, Sat Nepos	Comuna Feldru	108.006	90.365	17.641	89.067,51 Finalizat
4	Reamenajare fantana arteziana situata in Parcul Central al orasului Nasaud, judetul Bistrita Nasaud	Orasul Nasaud	45.182	25.010	20.172	25.010,00 Finalizat
5	Construcție pentru ceremonii funerare in localitatea componenta Liviu Rebreanu, oras Nasaud, judet Bistrita Nasaud	Orasul Nasaud	118.415	90.551	27.864	90.234,66 Finalizat
6	Construcție pentru ceremonii funerare in localitatea componenta Lusca, oras Nasaud, judet Bistrita Nasaud	Orasul Nasaud	122.675	90.636	32.039	89.799,15 Finalizat
7	Construcție pentru ceremonii funerare in localitatea Nimigea de Jos, Comuna Nimigea, judet Bistrita Nasaud	Comuna Nimigea	115.312	90.087	25.225	88.441,30 Finalizat
8	Infintare si amenajare parc tematic	Comuna Parva	428.263	89.828	338.435	89.425,60 Finalizat
9	Construcție pentru ceremonii funerare in localitatea Rebra, Comuna Rebra, judet Bistrita Nasaud	Comuna Rebra	120.065	90.614	29.451	85.593,84 Finalizat

10	Modernizare cai de acces la obiective socio-culturale in comuna Rebrisoara, judetul Bistrita Nasaud	Comuna Rebrisoara	146.614	90.586	56.028	86.463,47 Finalizat
11	Construire cladire ceremonii funerare	Comuna Romuli	141.273	90.589	50.684	89.921,09 Finalizat
12	Modernizare cai de acces – Centru civic Salva	Comuna Salva	154.453	90.636	63.817	88.579,00 Finalizat
13	Modernizare iluminat public prin utilizarea lampilor cu LED in comuna Sieu-Magherus, judetul Bistrita Nasaud	Comuna Sieu-Magherus	105.498	86.839	18659	77.009,15 Finalizat
14	Construire parc tematic	Comuna Sintereag	114.426	88.357	26069	78.631,90 Finalizat
15	Constructie pentru ceremonii funerare in localitatea Telciu, comuna Telciu, judetul Bistrita Nasaud	Comuna Telciu	163.665	90.101	73564	90.101,00 Finalizat
16	Reabilitare, modernizare si dotare casa taraneasca din patrimoniul cultural local pentru activitati creative – centru de creatie in localitatea Telciu, comuna Telciu	Comuna Telciu	83.476	59.759	23.717	58.166,01 Finalizat
17	Infiintare parc tematic, comuna Cosbuc	Comuna Cosbuc	44.652	29.326	15.326	29.326,00 Finalizat
Valoarea publica totala a proiectelor finantate				Euro		1.326.437,90

Tab. 13 – Proiecte M1/6B

Nr. crt	Denumire proiect	Beneficiar	Valoare totala proiect (Euro)	Valoare eligibila proiect (Euro)	Valoare neeligibila proiect (Euro)	Valoare nerambursabila finala (Euro)
1	Dotarea comunei Telciu cu utilaj pentru interventii in situatii de urgenta, pentru	Comuna Telciu	36.331,13	25.436,93	10.894,20	25.436,93 Finalizat

	intretinerea cailor de comunicatii si a spatiilor verzi					
2	Conservarea traditiilor populare, achizitionarea de costume populare pentru Ansamblul folcloric "Flori dumitrene"	Comuna Dumitra	31.698	25.436	6.262	25.436,00 Finalizat
3	Achizitie utilaje pentru comuna Feldru	Comuna Feldru	66.118	25.436	40.682	25.436,00 Finalizat
4	Achizitia unui utilaj multifunctional pentru intretinerea drumurilor	Orasul Nasaud	81.212	25.436	55.776	25.436,00 Finalizat
5	Dotarea salii pentru tineret din comuna Cosbuc	Comuna Cosbuc	37.005	25.430	11.575	25.149,93 Finalizat
6	Lucrari de reparatii alei pietonale, montare pavele cauciuc si stalpi de iluminat la parcul din localitatea Nimigea de Jos, comuna Nimigea, jud. Bistrita Nasaud	Comuna Nimigea	41.217	25.417	15.800	24.560,85 Finalizat
7	Achiziție autospecială pentru stins incendii în cadrul serviciului voluntar pentru situații de urgență al comunei Parva, județul Bistrița-Năsăud "	Comuna Parva	37.745	25.436	12.309	25.436,00 Finalizat
8	Dotarea COMUNEI REBRA cu utilaj UTV pentru intervenții în situații de urgență	Comuna Rebra	36.295	25.436	10.859	Activitati realizate, faza depunere DCP final Nefinalizat
9	Achiziționarea de utilaje pentru îmbunătățirea activității compartimentului privind administrarea domeniului public al comunei Rebrisoara, județul Bistrița-Năsăud	Comuna Rebrisoara	74.970	25.436	49.534	25.436,00 Finalizat

10	Achizitionare de costume populare pentru Ansamblul folcloric Păunașii Salvei din comuna Salva, judetul Bistrita-Nasaud	Comuna Salva	35.112	25.436	9.676	25.436,00 Finalizat
11	Achizitionarea unui toculator de crengi si resturi vegetale	Comuna Romuli	25.049,12	20.927,95	4.121,17	Achizitie realizata. Faza depunere DCP final Nefinalizat
12	Amenajare spatii publice locale in localitatea Arcalia, comuna Sieu-Magherus	Comuna Sieu-Magherus	30.507,96	25.431,00	5.076,96	Activitati realizate. Faza decontare DCP final Nefinalizat
13	Achizitionarea a doua grupuri electrogene in comuna Sintereag	Comuna Sintereag	30.231,07	25.240,80	4.990,27	Activitati incheiate. Faza decontare DCP final. Nefinalizat
Valoarea publica totala a proiectelor finantate				324.799,46		

Tab. 14 – Proiecte M1/6B - Tranzitie

Raspunsul pentru aceasta intrebare s-a obtinut in urma unei cercetari calitative, folosind metoda de cercetare observatia. Astfel, au fost obtinute informatii detaliate in legatura cu proiectele selectate si contractate. Prin intermediul acestor proiecte, s-au imbunatatit conditiile de viata ale locuitorilor din teritoriul GAL, atat prin crearea unei infrastructuri de constructii funerare absolut necesare si in conformitate cu legislatia in vigoare, cat si prin realizarea unor proiecte inovative si al celor necesare punerii in valoare a localitatilor. Trebuie mentionat faptul ca in conditiile existente la realizarea strategiei, ar fi fost foarte dificila finantarea din bugetele locale ale constructiilor cu caracter funerar, multiconfesionale, gestionate de primarii si destinate intregii comunitati, fara restrictii. De asemenea, echipamentele de prima interventie pentru SVSU si gestionarea localitatilor nu incap niciodata in bugetele UAT-urilor.

Pana la momentul realizarii acestui studiu de evaluare, au fost finantate proiecte valorand **1.326.437,90** euro pe masura M1/6B si **324.799,46** euro pe perioada de tranzitie, deci un total de **1.651.237,36** euro.

In acelasi timp, a fost realizata si o analiza a contributivitatii acestor proiecte la imbunatatirea conditiilor de viata ale locuitorilor din teritoriul GAL folosind metoda studiul/analiza documentelor relevante pentru obiectivele strategiei. Au fost analizate documentele care au stat la baza strategiei, constand din HCL-uri in care UAT-urile asociate si-au exprimat nevoile comunitatilor pentru a fi incluse in strategia GAL. S-a constatat ca foarte putine comune au avut modificari in aceste optiuni, ceea ce releva faptul ca investitiile realizate se pliaza foarte bine pe prioritatile comunelor. De asemenea, au fost studiate proiectele realizate si documentele de finantare. S-a constatat cu aceasta ocazie ca proiectele au fost realizate prin luarea in considerare a multiconfesionalitatii deci, investitiile sunt destinate tuturor membrilor comunitatilor, fara restrictii sau constrangeri, ceea ce duce la concluzia ca viata celor 55.480 de oameni a fost imbunatatita. De asemenea, s-a concluzionat ca si crearea locurilor de munca asumate prin proiecte va duce la o imbunatatire a situatiei ocuparii in comunitatile respective. Componenta de fonduri aferente perioadei de tranzitie nu face altceva decat sa sublinieze si mai mult aceste concluzii.

Intrebarea 1.3. In ce masura interventia strategiei a contribuit la imbunatatirea sustinerii micilor intreprinzatori locali in domeniul non-agricol?

INTREBARE DE EVALUARE	CRITERII DE EVALUARE	INDICATORI DE REZULTAT	INFORMATII SUPLIMENTARE
-----------------------	----------------------	------------------------	-------------------------

În ce măsură activitățile cu caracter non-agricol vor contribui la dezvoltarea economică a comunităților din GAL Tara Nasaudului ?	C1. Calitatea ofertei și a serviciilor turistice va crește C2. Activitățile meșteșugărești se dezvoltă și se diversifică C3. Activitățile cu caracter industrial se dezvoltă C4. Serviciile se dezvoltă și se diversifică	Număr de proiecte selectate spre finanțare (5 proiecte – turism – 1 contract reziliat ; 3 proiecte servicii ; 3 proiecte meșteșuguri ; 2 proiect industrie) Proiecte selectate EURI – 4 proiecte Domeniile măsurii M2/6A acoperite (4 domenii) Număr de locuri de muncă nou create (15 locuri de muncă)	Procent din costul SDL alocat măsurii M2/6A – <i>Măsură dedicată susținerii micilor întreprinzători locali în domeniul non – agricol (22,27 %)</i>
--	---	---	--

Tab. 15 – Tema II, întrebarea 3

Nr. crt	Denumire proiect	Beneficiar	Valoare totală proiect (Euro)	Valoare eligibilă proiect (Euro)	Valoare nerambursabilă proiect (Euro)	Valoare nerambursabilă finală (Euro)
1	Construire pensiune agroturistică în localitatea Telciu, județul Bistrița Nasaud	Selbit Forest Nord SRL Telciu	96.107	77.000	69.300	60.476,60 Finalizat
2	Construire pensiune agroturistică	Crisline Unlimited SRL Salva	114.452	69.275	66.397	62.926,01 Finalizat
3	Construire pensiune agroturistică	Sofia Holiday Relax SRL Telciu	117.317	77.580	69.822	68.449,43 Finalizat
4	Construire și dotare atelier meșteșugăresc	Arta și Tradiții SRL Nasaud	98.335	66.000	59.400	59.320,74 Finalizat

5	Cresterea competitivitatii societatii Brodart Vio SRL-D	Brodart Vio SRL-D Telciu	20.118	16.785	15.106,50	14.146,00 Finalizat
6	Dotare cu aparatura topografica si programe, necesare lucrarilor de topografie si cadastru	Horga E Emilian Persoana Fizica Autorizata Feldru	22.188	18.644,44	16.780	13.759,04 Finalizat
7	Achizitie de echipamente pentru prelucrarea maselor plastice	Firma Galea SRL Sieu-Magherus	70985	53.337	48.003	48.001,50 Finalizat
8	Cresterea competitivitatii societatii Transexpress SRL	Transexpress SRL Cosbuc	32.131	27.001	24.300	24.081,89 Finalizat
9	Construire Cabana turistica P+M	Monita Narcisa PFA Romuli	276.189	77.673	69.905	46.821,48 Nefinalizat
10	Achizitie de echipamente de inalta precizie pentru prelucrari mecanice	Firma Galea SRL Sieu-Magherus	81.753	65.573	59.015,70	59.015,70 Finalizat
11	Construire spalatorie auto tip self-wash in comuna Cosbuc	Hordou SRL Cosbuc	60.438	52.503	47.252	Achizitie incheiata. Faza de realizare avansata. Nefinalizat
Valoarea publica totala a proiectelor finantate						

Tab. 16 - Proiecte masura M2/6A

Nr. crt	Denumire proiect	Beneficiar	Valoare totala proiect (Euro)	Valoare eligibila proiect (Euro)	Valoare neramburabila proiect (Euro)	Valoare neramburabila finala (Euro)
	FEADR					
1	Dezvoltarea activitatii DadaMir SRL prin achizitia de echipamente	Dada Mir SRL Nimigea de Jos	50.468	50.468	45.421	18.446,76 Nefinalizat

2	Achizitionarea de echipamente pentru lucrari de finisare in constructii	Finisaje Pablo SRL Rebra	48.907	41.098	36.988	36.082,13 Finalizat
	EURI					
1	Producerea și utilizarea energiei din surse regenerabile pentru desfășurarea propriei activități la Circu Domnica Rodovica i.i.	Circu Domnica Rodovica I.I. Rebrisoara	52.477,09	44.073,04	39.665,73	Activitati incheiate. Faza depunere DCP final Nefinalizat
2	Producerea și utilizarea energiei din surse regenerabile pentru desfășurarea propriei activități la Muresan V. Vasile persoana fizica autorizata	Muresan V. Vasile PFA	56.633,95	48.275,10	43.447,59	Activitati incheiate. Faza depunere DCP final Nefinalizat
3	Producerea și utilizarea energiei din surse regenerabile pentru desfășurarea propriei activități la SC Sofia Holiday Relax SRL	Sofia Holiday Relax SRL Telciu	53.595,45	45.011,13	40.510,01	Activitati incheiate. Faza depunere DCP final Nefinalizat
4	Producerea si utilizarea energiei din surse regenerabile pentru desfasurarea propriei activitati la SC Woodshop Salva Distribution SRL	Woodshop Salva Distribution SRL	51.229,50	43.050,00	38.745,00	Depus DCP final Nefinalizat
Valoarea publica totala a proiectelor finantate				271.975,63		

Tab. 17 - Proiecte M2/6A perioada Tranzitie

Înainte de a trece la partea finală a răspunsului la această întrebare, trebuie să facem o mențiune.

La măsura M2/6A, am avut un proiect “Construire pensiune agroturistică” promovat de Zagrean Ioan-Paul PFA din Cosbuc. Acest proiect a fost selectat, a fost semnat Contractul de finanțare C1920064T100460605986/30.12.2019. Din păcate, modul de implementare a fost complet defectuos, atât beneficiarul, cât și consultantul având lacune enorme în ceea ce constituie obligațiile fiecăruia. Astfel,

in 2023, contractul a fost reziliat iar banii redirectionati catre alt proiect care a fost finantat si finalizat.

Raspunsul la aceasta intrebare de evaluare a fost obtinut printr-o cercetare de tip cantitativ, folosindu-se studiul/analiza documentelor relevante din SDL GAL Tara Nasaudului, precum si proiectele depuse si rapoartele de selectie ale proiectelor. Prin sumele investite in domeniile mentionate in masura M2/6A, atat prin FEADR, cat si prin EURI, se poate constata, cantitativ, faptul ca dezvoltarea domeniilor non-agricole este evidenta, inclusiv prin prisma metodelor de protectie a mediului.

S-a procedat si la o evaluare calitativa prin folosirea tehnicii de cercetare focus-grup. La discutie au participat echipa GAL, precum si reprezentanti ai Consiliului Director. S-au definit temele de discutie, constand din elementele legate de cele 4 criterii de evaluare stabilite.

Acestea au fost:

- C1. Calitatea ofertei si a serviciilor turistice va crește
- C2. Activitatile mestesugaresti se dezvoltă si se diversifica
- C3. Activitatile cu caracter industrial se dezvoltă
- C4. Serviciile se dezvoltă si se diversifica

In concordanta cu rezultatele stabilite prin cercetarea cantitativa, a rezultat din discutiile avute faptul ca raspunsul este pozitiv la toate criteriile de evaluare. Discutiile au pus in balanta atat aspectele cantitative, cat si cele calitative ale investitiilor realizate. S-a reliefat in mod clar interesul manifestat pentru turism si activitati mestesugaresti. In cadrul serviciilor s-a reliefat faptul ca, desi solicitarea pentru investitii in servicii medicale si veterinare a fost mare in faza de realizare a

strategiei, acesta s-a estompat pe parcurs, intentiile manifestate dovedind lipsa de interes in faza de depunere a proiectelor.

Intrebarea 1.4. In ce masura interventia strategiei a contribuit la adresarea problemelor sociale si a celor de multiculturalitate

INTREBARE DE EVALUARE	CRITERII DE EVALUARE	INDICATORI DE REZULTAT	INFORMATII SUPLIMENTARE
În ce măsură activitățile cu caracter social și de adresare a multiculturalității vor ajuta comunitățile din GAL Tara Nasaudului să se dezvolte specific ?	C1. Adresarea problemelor sociale va duce la considerarea lor în societate C2. Activitățile de integrare a minorităților prin abordare culturală vor dezvolta coeziunea populației din teritoriul GAL	Număr de proiecte selectate spre finanțare (2 proiecte – 1 social și 1 minoritate – contractat și reziliat în implementare) Activitățile măsurilor M3/6B și M4/6B în domeniile specifice acoperite (2 domenii) Număr de locuri de muncă nou create (1 loc de muncă)	Procent din costul SDL alocat măsurii M3/6B – <i>Măsură dedicată investițiilor în infrastructura socială</i> (4,01 %) și M4/6B – Masura dedicată acțiunilor pentru integrarea minorităților locale

Tab. 18 – Tema II, întrebarea 4

Nr. crt	Denumire proiect	Beneficiar	Valoare totală proiect (Euro)	Valoare eligibilă proiect (Euro)	Valoare nerambursabilă proiect (Euro)	Valoare nerambursabilă finală (Euro)
	M3/6B					
1	Reabilitare imobil și înființare Centru de zi pentru consiliere și informare	GAL Tara Nasaudului	135.496	113.642	113.642	111.719,32 Finalizat
	M4/6B					
2	Reabilitare și dotare Centru multicultural	Parohia Reformata	122.903	103.280	103.280	Contract reziliat

		Nimigea de Jos				
3	Dotarea Casei de Cultura Liviu Rebreanu din oras Nasaud, judetul Bistrita-Nasaud in vederea desfasurarii unor activitati pentru integrarea minoritatilor locale si regionale	Primaria Nasaud	157.916,51	124.650,45	124.650,45	Achizitie incheiata. Faza depunere DCP final Nefinalizat
Valoarea publica totala a proiectelor finantate						

Tab. 19 – Proiecte M3/6B si M4/6B

In primul rand trebuie facuta o remarca legata de cea mai trista experienta pe care am avut-o de cand functionam ca GAL, din 2011. Proiectul Parohiei Reformate Nimigea de Jos a pornit foarte bine, cu scopul de a reabilita un imobil existent si a infiinta un centru multicultural pentru toata comunitatea locala formata din romani, maghiari si rromi. Primele sincope au aparut in faza de implementare, cand consultantul nu si-a indeplinit cu buna stiinta atributiile. Apoi, dupa foarte multe discutii si probleme, s-a reusit semnarea contractului cu firma care sa faca lucrarile, firma care a tergiversat contractul pana la a refuza sa-si duca la capat contractul de lucrari. Asemenea evenimente in cadrul unui proiect european, cu buget stabilit si contract de finantare semnat, pot fi considerate absolut aberante. Cert este ca a fost necesara rezilierea contractului si atribuirea finantarii unui alt proiect, lucru realizat de catre echipa GAL Tara Nasaudului.

Faptul ca am reusit sa inlocuim beneficiarul proiectului intr-un mod relativ usor denota faptul ca interesul pentru aspectele constructive si inovative ale multiculturalitatii prezinta un interes destul de ridicat in teritoriul GAL. Populatia, cu pregnant caracter multicultural si multiconfesional, traieste in comuniune pe

aceste meleaguri, insa exista necesitatea de a concepe si implementa programe si proiecte care sa ajute comunitatile sa integreze mai bine minoritatile locale.

Trebuie mentionat si faptul ca, pentru prima data, GAL Tara Nasaudului a integrat in SDL si o masura cu caracter social. Este o noutate si faptul ca, la lansarea masurii, in conformitate cu ghidul applicantului, in cazul in care nu se prezinta solicitanti, GAL-ul insusi este obligat sa deruleze proiectul pentru care a primit punctaj la evaluare. Acesta a fost si cazul nostru. Ca atare, ne-am implicat in realizarea unui Centru de informare si consiliere, servicii de care este foarte mare nevoie in teritoriu, Primariile fiind singurele institutii care pot oferi o “bruma” de servicii sociale, care, de fapt, sunt prestatii cu caracter social. La realizarea centrului, GAL Tara Nasaudului a avut girul tuturor partenerilor. Cand insa s-a pus problema operationalizarii Centrului, toti, in afara de echipa GAL, au retractat. Astfel ca, datorita eforturilor extraordinare ale echipei, s-a putut accesa partea “complementara” a investitiei realizate pe LEADER prin masura 5.2 a POCU, proiect intitulat “Servicii sociale integrate pentru comunitatile din GAL Tara Nasaudului”, alaturi de partenerii “Fundatia pentru societatea civila CIVITAS” si “Fundatia Heks-Eper”, ambele din Cluj. Abia prin implementarea acestui din urma proiect, persoanele din teritoriul GAL, dar si autoritatile locale, au inceput sa considere partea sociala a vietii ca fiind o componenta nu doar esentiala dar si critica pentru bunastarea populatiei locale.

Ca urmare, raspunsul la aceasta intrebare de evaluare a fost obtinut printr-o cercetare de tip cantitativ, folosindu-se studiul/analiza documentelor relevante ale SDL GAL Tara Nasaudului, precum si proiectele depuse si rapoartele de selectie ale proiectelor. Prin sumele investite in domeniile mentionate, se poate constata, cantitativ, faptul ca abordarea spectrului social este foarte necesara chiar daca,

uneori, comporta un grad de dificultate ridicat. Nici abordarea culturala a integrării minoritatilor nu este un subiect care sa se poata implementa cu usurinta.

S-a procedat si la o evaluare calitativa prin folosirea tehnicii de cercetare focus-grupul. La discutie au participat echipa GAL, precum si reprezentanti ai Consiliului Director. S-au definit temele de discutie, constand din elementele legate de cele 2 criterii de evaluare stabilite.

Acestea au fost:

C1. Adresarea problemelor sociale va duce la considerarea lor in societate

C2. Activitatile de integrare a minoritatilor prin abordare culturala vor dezvolta coeziunea populatiei din teritoriul GAL

In concordanta cu rezultatele stabilite prin cercetarea cantitativa, a rezultat din discutiile avute, faptul ca raspunsul este pozitiv la ambele criterii de evaluare. Discutiile au pus in balanta atat aspectele cantitative, cat si cele calitative ale investitiilor realizate. Pe componenta sociala si de multiculturalitate, GAL Tara Nasaudului si, mai ales, parteneriatul care-l compune, mai au de parcurs un drum destul de lung pana la introducerea pe agenda curenta a tuturor celor implicati.

Rezultatele obtinute pana in acest moment conduc la concluzia ca strategia a contribuit esential la dezvoltarea domeniilor mentionate.

Intrebarea 1.5 In ce masura interventia strategiei a contribuit la cristalizarea termenului de inovatie si asociativitate

INTREBARE DE EVALUARE	CRITERII DE EVALUARE	INDICATORI DE REZULTAT	INFORMATII SUPLIMENTARE
In ce masura va contribui inovarea si	C1. Asociativitatea, contributie la	Numarul proiectelor care au abordat asociativitatea precum si avantajele ei	Alocarea financiara specifica masurii <i>M5/3A Măsură dedicată</i>

asociativitatea la cristalizarea importantei acestor elemente si la adoptarea lor in activitatea curenta a actorilor locali	dezvoltarea locala a comunitatilor din GAL TN C2. Gradul de inovare, intelegere si aplicare	Intelegerea acceptiunii termenului si folosirea ei in proiecte	<i>constituirii și promovării formelor asociative de 199.978 euro</i>
---	--	--	---

Tab. 20 – Tema II, intrebarea 5

Nr. crt	Denumire proiect	Beneficiar	Valoare totala proiect (Euro)	Valoare eligibila proiect (Euro)	Valoare nerambursabila proiect (Euro)	Valoare nerambursabila finala (Euro)
1.	Laptele Tarii Nasaudului pe masa consumatorilor	Grupul de producatori "Tara Nasaudului" Cooperativa Agricola Dumitra	258.670	217.370	216.415,13	Activitati incheiate. Faza depunere DCP final Nefinalizat
Valoarea publica totala a proiectelor finantate						

Tab. 21 – Proiect M5/3A

In cadrul acestei masuri, SDL a abordat doua teme extrem de "dificile" in teritoriul GAL Tara Nasaudului. Prima tema este legata de asociativitatea in domeniul agricol, iar a doua este legata de inovare in termeni reali.

Asociativitatea. Datorita faptului ca teritoriul GAL este, majoritar, situat in zona montana sau perimontana, nu a fost o zona cooperativizata pana in 1989. Acest lucru a facut ca oamenii locului, urmasi ai vechilor graniceri imparatesti, sa se bucure de o serie de privilegii date de proprietatea asupra terenurilor, pasunilor, padurilor, etc. Daca economia centralizata a mentinut existenta unei agriculturi de subzistenta (a se vedea "recordurile" zonei la accesarea masurii 141 din perioada de programare 2007-2013), economia libera de dupa 1989 a demonstrat, cu trecerea fiecarui an, faptul ca agricultura si depozitarea si prelucrarea produselor

agricole necesita asociere. Cu pregnanta, acest lucru s-a manifestat in ultimii ani cand asocierile existenta in tara au inceput sa arate rezultate notabile, dar si conditiile de piata au devenit mult mai dure. Totusi, in ciuda eforturilor depuse de diferiti agenti pentru cresterea asocierii, inclusiv prin finantarea cu fonduri europene, in zona noastra, asociativitatea a ramas foarte scazuta real si ceva mai “consistenta” dar numai scriptic. Echipa GAL a avut “noroc” cu faptul ca Grupul de producatori “Tara Nasaudului” Cooperativa agricola, aflata intr-un proces de modernizare accelerata (sunt beneficiari a mai multor proiecte finantate pe diferite componente ale PNDR) a fost de acord sa formeze un grup operational (de fapt, in conformitate cu denumirea oficiala, aceasta este acceptiunea reala) a dorit sa faca din proiectul vizat de dansii un succes atat al lor, cat si al GAL Tara Nasaudului. Finantarea obtinuta prin GAL le-a deschis calea catre rezolvarea unor probleme stringente pe care altfel le-ar fi putut finanta cu dificultate. Demersul comun a demonstrat cu prisosinta faptul ca asociativitatea, insotita de seriozitate si perseverenta, nu poate genera altceva decat succes!

Inovarea. Acest concept a fost si inca este o problema care trebuie adresata. In termeni comuni (accesibili solicitantilor din mediul rural), inovarea a fost descrisa ca fiind ceva nou, care sa nu fi fost inca in zona. Fara indoiala ca foarte multi dintre solicitanti si-au descris proiectele ca fiind inovative, utilizand aceasta ambiguitate. Un proiect intr-adevar inovativ este cel mentionat si la asociativitate.

Initial, intentia masurii a fost de a rezolva problema prelucrarii laptelui de oaie in zona noastra, cu precadere in teritoriul GAL Tara Nasaudului. Echipa GAL a intermediat discutiile preliminare intre Grupul de producatori “Tara Nasaudului” Cooperativa agricola si un procesator local, Vilactil SRL Rebrisoara, pentru explicarea tuturor aspectelor pe care le presupune formarea unui grup operational

si dezvoltarea de produse noi. Din cauza noutatii subiectului, cele doua parti nu au reusit sa ajunga la un acord privind dezvoltarea proiectului. In aceasta faza, a aparut necesitatea unui control foarte riguros al calitatii laptelui produs si colectat de cooperativa agricola. Managerii au luat legatura cu un specialist in domeniu care avea deja atunci cateva brevete de inovatie pentru procesul de crestere al vacilor de lapte si controlul operativ strict al calitatii laptelui, elemente care puteau sa genereze prin investitie niste beneficii extraordinare pentru investitori. Astfel a aparut acest proiect (incadrat pana la urma, partial, pe masura 16.4) si care are un grad mai avansat de inovativitate. In componenta de diseminare a informatiei si publicitate, beneficiarii au depus eforturi sustinute pentru a explica atat autoritatilor de certificare, cat si publicului faptul ca ceea ce a rezultat din proiect sunt produse de inalta calitate care nu puteau fi altfel obtinute.

Ca urmare, raspunsul la aceasta intrebare de evaluare a fost obtinut printr-o cercetare de tip cantitativ, folosindu-se studiul/analiza documentelor relevante ale SDL GAL Tara Nasaudului, precum si proiectele depuse si rapoartele de selectie ale proiectelor. Prin sumele investite in domeniul mentionat, se poate constata, cantitativ, faptul ca abordarea asociativitatii si investitiilor comune poate genera plusvaloare mult mai mare decat cel generat de investitiile individuale, impactul comunitar fiind consistent. Daca sunt incluse si elemente de inovativitate, acest fapt face ca plusvaloarea sa fie si mai bine reliefata.

S-a procedat si la o evaluare calitativa prin folosirea tehnicii de cercetare focus-grupul. La discutie au participat echipa GAL, precum si reprezentanti ai Consiliului Director. S-au definit temele de discutie, constand din elementele legate de cele 2 criterii de evaluare stabilite.

Acestea au fost:

- C1. Asociativitatea, contributie la dezvoltarea locala a comunitatilor din GAL TN
- C2. Gradul de inovare, intelegere si aplicare

In concordanta cu rezultatele stabilite prin cercetarea cantitativa, a rezultat din discutiile avute faptul ca raspunsul este pozitiv la ambele criterii de evaluare. Discutiile au pus in balanta atat aspectele cantitative, cat si cele calitative ale investitiilor realizate. Pe componentele de asociativitate si inovare discutiile au fost foarte aprinse, ceea ce pune in valoare atat importante lor, cat si faptul ca pot induce in comunitate o polemica care este bine sa fie constructiva. Fara indoiala ca ambele au fost apreciate la justa lor valoare si s-a recunoscut importanta utilizarii in folosul oamenilor, firmelor si al comunitatilor ce compun GAL Tara Nasaudului.

Rezultatele obtinute pana in acest moment conduc la concluzia ca strategia a contribuit esential la dezvoltarea si aplicarea elementelor mentionate, prin intelegerea mai buna a termenilor si a implicatiilor pe care le pot avea in viata comunitatilor.

Revenind la,

Intrebarea 1. În ce măsură au fost atinse obiectivele strategiei sau care este probabilitatea atingerii acestor obiective în viitor, având în vedere progresul înregistrat până la data evaluării?

Pentru a gasi un răspuns la această întrebare am formulat 5 întrebări de evaluare specifice, însoțite de criterii de evaluare și indicatori. Aceste întrebări specifice au corespuns obiectivelor din cadrul Strategiei de dezvoltare locală. Prin intermediul metodelor de cercetare: studiul/analiza documentelor, observația, focus-grupul și analiza datelor administrative, s-a concluzionat faptul că obiectivele strategiei au fost atinse în mare masura.

Măsura în care au fost atinse obiectivele strategiei:

În mică măsură	În măsură medie	În mare măsură
		☒

Probabilitatea atingerii acestor obiective pana la termenul limita, având în vedere progresul înregistrat până la data evaluării este una ridicată.

Redusă	Medie	Ridică
		☒

Tema III. Valoarea adăugată datorată metodei LEADER

1. Ce beneficii au fost obținute datorită metodei LEADER? (dezvoltarea capitalului social local, rezultatele obținute prin implementarea strategiei, îmbunătățirea guvernantei locale)

Intrebare	Criterii de evaluare	Indicatori
Ce beneficii au fost obținute datorită metodei LEADER? (dezvoltarea capitalului social local, rezultatele obținute prin implementarea strategiei, îmbunătățirea guvernantei locale)	C1. Capitalul social s-a îmbunătățit (spre exemplu învățarea colectivă, schimbarea mentalităților, creșterea colaborării și încrederii reciproce și față de GAL, identificarea unor subiecte de interes comun, dezvoltarea de competențe și capacități, dezvoltarea unor rețele etc.) C2. Guvernanța locală s-a îmbunătățit la nivel local (spre exemplu îmbunătățirea gestionării funcțiilor administrative pe plan local, implicare sporită a comunității și factorilor interesați în luarea deciziilor, creșterea rolului GAL în guvernanța pe diferite niveluri, creșterea capacității de a gestiona fonduri publice-private etc.). C3. Rezultele implementării SDL-urilor (ex. crearea de locuri de muncă, realizarea unor produse inovatoare, infrastructură de bază, etc.) au generat	✓ Percepția actorilor locali privind gradul de îmbunătățire a capitalului social datorită aplicării metodei LEADER ✓ Percepția actorilor locali privind gradul de îmbunătățire a guvernantei la nivel local datorită aplicării metodei LEADER ✓ Percepția actorilor locali privind rezultate ale SDL mai bune datorită aplicării metodei LEADER

	îmbunătățirea calității vieții în teritoriul vizat de strategie.	
--	--	--

Tab. 22 – Tema III, întrebarea 1

Valoarea adaugata a abordarii LEADER este azi, dupa cum se pare, un subiect extrem de “fierbinte”. Aceasta valoare adaugata consta din beneficiile si rezultatele obtinute prin aplicarea corecta, coerenta si consecventa a principiilor si metodei LEADER. O prima masurare se refera la evaluarea gradului de imbunatatire a capitalului social al partilor implicate, a guvernantei locale, precum si efectele pozitive multiplicatoare ale abordarii LEADER asupra rezultatelor obtinute.

A. Evaluarea imbunatatirii capitalului social, prin prisma valorii adaugate a abordarii LEADER considera procesele sociale, capabilitatea si relatiile dintre stakeholderii implicati.

S-au constatat urmatoarele:

- A crescut si s-a consolidat sprijinul acordat de catre AMPNDR si AFIR (la toate nivelurile) in legatura cu relatia acestora cu GAL-ul si cu rezolvarea problemelor punctuale care apar in implementarea SDL-urilor si a proiectelor generate; Colaborarea cu aceste entitati s-a imbunatatit in mod continuu odata cu trecerea anilor.
- Relatia dintre GAL, parteneri si beneficiari este bazata pe incredere, colaborare si sprijin reciproc (rapoarte de intalniri, workshop-uri, intalniri ad-hoc);
- Comunicarea dintre GAL si stakeholder, dar si cea dintre ei insisi, este in trend ascendent atat ca frecventa, cat si ca eficienta, coerenta si implicare. Abordarea “de jos in sus” functioneaza foarte bine si cu rezultate semnificative.

Se pot face cateva observatii detaliate:

- GAL-ul a fost prima organizatie din teritoriu care a adus la aceeasi masa de discutii autoritatile publice locale si societatea civila. De la neincredere, la inceput, s-a ajuns la discutii precise, aplicate, la obiect. S-au modificat multe mentalitati, puncte de vedere, premize de dialog. Ca exemplificare, putem mentiona faptul ca am plecat de la interactiuni care aveau un pregnant caracter politic. Prin interactiunea cu GAL-ul, atat autoritatile publice, cat si societatea civila s-au convins ca abordarea GAL este una nu doar apolitical, cat, mai ales, practica, serioasa, servind comunitatile si oamenii. Acestia au realizat profesionalismul echipei GAL, echidistanta si implicarea profunda in sprijinirea tuturor in interesul dezvoltarii comunitatilor.
- Am inceput sa invatam impreuna sa comunicam. Desi inceputurile au fost foarte dificile, fiecare parte avand "dreptatea" de partea sa, tocmai prin rabdare, perseverenta si echidistanta am reusit sa convingem pe cei cu care interactionam ca suntem adeptii comunicarii, a dialogului, a compromisului constructiv, in asa fel incat GAL-ul sa fie o entitate care formeaza, coaguleaza, dezvolta. Crestem impreuna in acest demers, care devine din ce in ce mai coerent si mai aplicat pe problemele comunitatilor.
- Daca pana in acest moment, termenul de asociere avea un continut tabu complet negativ, acum incepe sa se manifeste macar deschiderea catre colaborare si, posibil, catre asociere. Este un avans extraordinar daca se considera ca acum nu foarte multi ani repulsia era dusa pana la ura. Totusi, asocierea inca este in faza incipienta, dezvoltarea ei depinzand de cresterea cunostintelor economice si de piata a persoanelor care vor sa desfasoare

activitati productive si comerciale. In zona noastra, cu un simt exacerbat al proprietatii, partea de asociere inseamna recunoasterea importantei lui “noi” contra “eu”, a educatiei contra diletantismului, a dezvoltarii personale contra lui “lasa ca merge si asa” si “toti sunt hoti”. S-au facut pasi importanti pe drumul intelegerii corecte a asocierii si a beneficiilor sale.

B. *Evaluarea imbunatatirii guvernantei locale ca valoare adaugata a abordarii LEADER*, vizeaza urmatoarele aspecte:

- Implicarea crescuta a comunitatii si a stakeholderilor in luarea deciziilor (se organizeaza periodic intalniri de lucru, adunari generale, sedinte de CD, intalniri ad-hoc, etc);
- Cresterea rolului GAL in guvernanta pe diferite niveluri. Pe vertical, vorbim despre GAL – AFIR – AMPNDR. Pe orizontala, GAL – UAT – societate civila. (Un dialog permanent atat pe vertical, cat si pe orizontala);
- Cresterea capacitatii de a gestiona fonduri public-private (implicare in parteneriate cu organizatii relevante – Fundatia Heks-Eper, Fundatia Civitas, FAER, alte GAL-uri, elaborarea si implementarea proiectului “Servicii sociale integrate in comunitatile din GAL Tara Nasaudului” pe POCU 5.2 – componenta sociala, etc).

Cateva consideratii:

- GAL a plecat la drum ca o organizatie care avea ganduri mari si posibilitati reduce. Azi suntem un partener serios si viabil de dialog atat pentru autoritati, cat si pentru comunitatile locale. Drumul parcurs este important, dar mai sunt extrem de multe de facut pentru a „ajunge departe”.

- Facem demersuri pe care nu le-a incercat nimeni – investitii in zona silvica, in asociere, in inovare prin grupuri operationale, in dezvoltarea serviciilor sociale, in dirijarea activitatii economice si sociale catre valori reale si conditii de piata corecte, etc;
- Dialogul permanent pe problemele dezvoltarii comunitare rurale cu toti stakeholderii este o componenta de importanta cruciala pentru imbunatatirea guvernantei locale. Construirea unui dialog real cu toti factorii implicati este o munca titanica in conditiile existente azi. S-a dezvoltat o fragmentare pe grupuri de interese cu care a colabora inseamna a fi mereu vertical si incoruptibil, apolitic si intotdeauna proactiv.

C. Evaluarea implementarii strategiei GAL, comporta urmatoarele aspecte:

- Dezvoltarea infrastructurii si serviciilor publice specifice (30 proiecte contractate, 4 nefinalizate (DCP final depus dar nedecontat) – constructii funerare, reabilitare centre civice si acces la obiective socio-culturale, parcuri tematice, iluminat public cu LED, echipamente situatii urgenta si gospodarie comunală, dezvoltare activitati culturale, etc);
- Crearea de noi locuri de munca (min 8 – investitii infrastructura si servicii publice; min 15 – investitii non-agricole)
- Sprijinirea micilor intreprinzatori prin investitii in domenii non-agricole (17 proiecte in industrie, turism, mestesuguri, servicii, energie regenerabila, etc).
- Sprijinirea organizatiilor silvice pentru modernizarea activitatilor tehnice (4 proiecte);
- Realizarea premizelor pentru proiectele aferente minoritatilor etnice (Centru multicultural (reziliat), Dotare Casa de Cultura cu activitate multietnica),

precum si edificarea infrastructurii sociale (Centru de zi pentru consiliere si informare);

- Dezvoltarea unui grup operational pentru imbunatatirea competitivitatii produselor lactate urmare a unei activitati sustinute de pregatire;

Se cuvin cateva consideratii:

- Strategia de Dezvoltare Locala a GAL Tara Nasaudului a fost realizata de colectivul de experti care o si implementeaza;
- Aceasta strategie completeaza si dezvolta rezultatele obtinute pe precedenta perioada de programare si pune accent pe realizarea unor investitii palpabile, durabile, strategice, inteligente, care sa duca la imbunatatirea vietii comunitatilor din teritoriul GAL;
- Implementarea strategiei este un proces dificil si foarte mare consumator de energie si timp, care necesita un volum enorm de munca si efort din partea echipei de implementare.
- Abordarea problemelor generate de modificarile aparute pe perioada implementarii, gen aparitia perioadei de tranzitie cu prelungirea perioadei de implementare, a necesitat nu numai foarte multe activitati in plus, ci si o munca sustinuta de animare si explicare a acestor modificari catre comunitatile locale si autoritatile publice.

Valoarea adaugata a abordarii LEADER poate fi considerata si intreaga activitate a GAL, activitate complexa si cu rezultate benefice:

- Activitatea de animare a teritoriului GAL (seminarii, grupuri de lucru, intalniri de discutii programate si ad-hoc; evenimente de informare si promovare, etc);

- Comunicare si acordare de sprijin pentru conceperea, elaborarea, implementarea si monitorizarea proiectelor;
- Verificarea, evaluarea, selectia si monitorizarea proiectelor;
- Implementarea strategiei si monitorizarea acesteia;
- Pregatirea strategica pentru urmatoarea perioada de programare.

Pentru a răspunde la întrebarea „Ce beneficii au fost obținute datorită metodei LEADER?” s-a folosit metoda de cercetare cantitativă, ancheta, cercetare calitativa s-a utilizat tehnica sondajului de opinie si panelului de experti și s-a folosit ca instrument chestionarul in format electronic.

Prin intermediul cercetarii cantitative de colectare a informatiilor relevante prin adresarea unor intrebari, cu ajutorul tehnicilor media, a fost realizata o ancheta legata de gradul de imbunatatire a capitalului social datorita aplicarii abordarii LEADER, perceptia actorilor locali privind imbunatatirea guvernantei locale datorita aplicarii abordarii LEADER, perceptia actorilor locali privind rezultatele implementarii SDL datorita aplicarii LEADER. Aceasta ancheta a fost realizata electronic, prin mijloacele de comunicare specifice internetului. In acest mod, fiecare respondent a avut timpul necesar elaborarii raspunsului fara a fi necesara deplasarea sau conformarea la un anumit program.

In urma acestui demers, s-a folosit panelul de experti (format din expertii GAL si CD) pentru a se face interpretarea rezultatelor si a se putea trage concluziile necesare.

Limitările metodei constau în faptul că calitatea documentelor analizate poate fi influențată de experiența persoanelor respondente, putând justifica în mod subiectiv situația în cauză.

ÎN URMA ANALIZEI EFECTUATE S-A CONSTAT FAPTUL CĂ:

- Percepția actorilor locali privind gradul de îmbunătățire a capitalului social datorită aplicării metodei LEADER, se cuantifică astfel:

Nu am remarcat o îmbunătățire	Îmbunătățire medie	Îmbunătățire mare
		☒

- Percepția actorilor locali privind rezultate ale SDL mai bune datorită aplicării metodei LEADER, se cuantifică astfel:

Nu am remarcat o îmbunătățire	Îmbunătățire medie	Îmbunătățire mare
		☒

- Percepția actorilor locali privind gradul de îmbunătățire a guvernanței la nivel local datorită aplicării metodei LEADER se cuantifică astfel:

Nu am remarcat o îmbunătățire	Îmbunătățire medie	Îmbunătățire mare
		☒

Întrebarea 2. Care sunt rezultatele analizei de ansamblu a eficacității SDL

În cadrul acestei secțiuni se va face o analiză a eficacității financiare a SDL, ca parte a evaluării valorii adăugate a metodei LEADER. Considerăm eficacitatea financiară

ca fiind procentul de plati efectuate in procesul de implementare a proiectelor in urma derularii activitatilor de implementare. Astfel:

Masuri SDL	Buget alocat initial Euro	Buget alocat la momentul evaluarii Euro	Plati efectuate raportat la bugetul alocat la momentul evaluarii Euro	Eficacitate financiara
Masura M1/6B	1.350.724,45	1.653.341,35	1.554.201,61	94,00 %
Masura M2/6A	531.096,15	627.749,20	511.530,28	81,49 %
Masura M3/6B	113.643,53	111.719,32	111.719,32	100,00 %
Masura M4/6B	103.312,30	124.650,25	0 Contract nou	0
Masura M5/3A	199.978,00	199.978,00	193.543,19 Nefinalizat	96,78 %
Masura M6/4A	110.369,28	110.369,28	110.369,28	100,00 %
Cheltuieli de functionare si animare	602.280,11	748.117,94	722.366,29	96,56 %
Total	3.011.404,58	3.575.925,54	3.203.729,97	89,59 %

Tab. 23 – Eficacitate financiara SDL

Trebuie facute cateva consideratii:

- Intarzierile legate de implementarea proiectelor sunt datorate, in principal, beneficiarilor, din cauza lipsei de finantare si de gestionare corecta a cashflow-ului, dar si consultantilor care nu cunosc procedurile, pe de o parte, iar pe de alta parte gestioneaza mult mai multe contracte de consultanta decat au capacitatea fizica de a o face;
- Exista si o problema legata de birocratia aferenta proiectelor cu finantare europeana care, de multe ori, incetineste foarte mult procesul de implementare;
- In cazul masurii M1/6B se observa o oarecare lentoare in implementare a proiectelor GAL justificata de reprezentantii UAT-urilor prin sumele mici ale acestora si volumul mare de munca necesar intocmirii documentelor aferente implementarii;

- In cazul proiectelor beneficiarilor privati, problemele apar de la insasi beneficiarii, din cauza lipsei cunostintelor economice, financiare, de management de proiect care, de cele mai multe ori, se suprapun si peste lipsa de capacitate financiara.

Ca urmare, raspunsul la aceasta intrebare de evaluare a fost obtinut printr-o cercetare de tip cantitativ, folosindu-se studiul/analiza documentelor relevante din SDL GAL Tara Nasaudului, precum si proiectelor depuse si rapoartelor de monitorizare ale proiectelor.

S-a procedat si la o evaluare calitativa prin folosirea tehnicii de cercetare focus-grupul. La discutie au participat echipa GAL. S-au definit temele de discutie, constand din elementele legate de performantele financiare ale masurilor si proiectelor aferente.

In concordanta cu rezultatele stabilite prin cercetarea cantitativa, a rezultat din discutiile avute faptul ca raspunsul este legat de o eficacitate financiara ridicata. Discutiile au pus in balanta atat aspectele cantitative, cat si cele calitative ale investitiilor realizate si mentionate in consideratiile facute.

Rezultatele obtinute pana in acest moment conduc la concluzia ca implementarea strategiei GAL-ului solicita din plin echipa GAL si necesita un consum nervos si de timp si de resurse mult mai mare decat cele asigurate prin contractul de finantare.

Tema IV. Factorii de succes și de insucces

Intrebarea 1. Care sunt factorii interni și externi care au influențat sau influențează (pozitiv sau negativ) implementarea strategiei și rezultatele obținute? Ce măsuri au fost adoptate până la data evaluării și cu ce efecte? Ce măsuri sunt încă necesare?

ANALIZA SWOT PENTRU A EVIDENȚIA FACTORII INTERNI ȘI EXTERNI POZITIVI ȘI NEGATIVI CARE INFLUENȚEAZĂ IMPLEMENTAREA STRATEGIEI

Factori Interni/ externi	Factori Pozitivi	Factori Negativi
Factori Interni	Puncte Tari 1. Strategia de dezvoltare Locală a Asociației GAL TARA NASAUDULUI a fost gândită și scrisă de echipa de implementare formată din angajații grupului de acțiune locală, pe baza nevoilor identificate și dezvoltă strategia implementată în perioada anterioară de programare. 2. Strategia a fost punctată cu 95 puncte (cuprinde măsura socială, minorități, asociativitate) 3. Echipa GAL se afla la implementarea celei de-a doua strategii de dezvoltare locală, fiind formată din experți. 4. Partea de imagine este susținută de pagina de facebook a asociației, de site-ul www.taranasaudului.ro, partea de informare și promovare este reprezentată de întreaga activitate de animare, de desele întâlniri cu toți actorii locali și partenerii GAL. 5. Participarea la conferințe organizate de rețelele de dezvoltare rurală, preluarea modelelor de bună practică, angajarea inovării în toate activitățile 6. Colaborare fructuoasă dintre echipa GAL și toți partenerii GAL.	Puncte Slabe 1. Colaborare dificilă cu solicitanții de fonduri din cauza calitatii extrem de scăzute a documentațiilor realizate de proiectanți și consultanți, rezultând un timp îndelungat necesar evaluării și completării proiectelor 2. Durate mari pentru elaborarea ghidurilor măsurilor de finanțare din cauza lipsei de informații relevante. 3. Dificultăți logistice pentru îndeplinirea unor cerințe procedurale exagerate : poze cu afisarea sesiunilor de selecție la sediile primăriilor, în care să se vada și scrisul de pe hârtie dar și inscripționarea primăriei, etc. 4. Faptul că AFIR aprobă prelungiri repetate ale implementării proiectelor contractate și aflate în implementare fără a consulta GAL-ul, ducând termenele de implementare care ajung și la 80 de luni. 5. Termene lungi pentru modificări, acte adiționale, avizări de achiziții, etc.
Factori externi	Oportunități	Pericole

	1. O colaborare pe baze sanatoase cu OJFIR, CRFIR, AMPNDR 2. FNGAL si-a facut datoria cu prisosinta, colegi cu foarte buna expertiza si competente, colaborare excelenta 3. Ajutor de calitate oferit de RNDR 4. Posibilitatea accesarii POCU 5.2 pentru operationalizarea masurii sociale, rezultand in agregarea unor activitati sociale cu rezultate deosebite in teritoriul GAL.	1. Neîncadrarea în parametrii de performanță ai SDL din cauza dificultatilor legate de procedurile birocratice, modificari de legislatie, inclusiv europeana 2. Termen îndelungat de contractare a proiectelor, din momentul depunerii la OJFIR (CRFIR) si pana la semnarea contractelor care dau peste cap strategia de implementare si realizarea indicatorilor ; 3. Contradicții între documente strategice PNDR vs. LEADER vs. RNDR ; 4. Evaluarea proiectelor inovative numai prin prisma adaptarii la masuri PNDR 5. Legislatie neadekvata pentru achizițiile publice care prelungeste enorm si nejustificat perioada de incheiere a procedurilor si pune in pericol implementarea proiectelor 6. Modificarea conditiilor in timpul jocului, vezi modificare acte normative, salar minim pe economie in constructii, etc, care induc tensiuni mari in implementarea proiectelor contractate. 7. Calitatea indoielnica a documentatiilor care induc tensiuni intre finantator si solicitant, proiectant, consultant.
--	---	---

Tab. 24 – Analiza SWOT

Rezultate pozitive:

- Selectarea si contractarea proiectelor in cadrul masurii M1/6B *Măsură de dezvoltare a unor infrastructuri și servicii publice specifice* a caror implementare, cu adausul dat de perioada de tranzitie, au adus imbunatatiri semnificative in viata comunitatilor din GAL Tara Nasaudului;
- Selectarea si contractarea proiectelor in cadrul masurii M2/6A *Măsură dedicată susținerii micilor întreprinzători locali în domeniul non – agricol* si integrarea cu succes a sumelor provenind din perioada de tranzitie. Implementarea proiectelor creaza premize extrem de favorabile pentru dezvoltarea domeniilor neagricole (turism, mestesuguri, etc) si crearea de locuri de munca cu multiplicarea acestora prin forte proprii sau alte tipuri de finantari (startup economie sociala, etc);
- Selectarea si contractarea proiectului in cadrul masurii M3/6B *Măsură dedicată investițiilor în infrastructura socială* a dus la crearea Centrului de zi pentru informare si consiliere de la Mocod si operationalizarea lui prin accesarea unui proiect social, impreuna cu alti 2 parteneri, in valoarea de cca 1 milion de euro, care a dus la dezvoltarea de servicii sociale prin acreditarea GAL ca furnizor de servicii sociale si licentierea a doua servicii sociale. Efectele implementarii sunt vizibile prin faptul ca foarte multe persoane din grupul tinta au fost beneficiare a unor asemenea servicii pentru prima data, iar impactul in comunitatile din teritoriu a fost consistent favorabil;
- Selectarea si contractarea proiectului in cadrul masurii M4/6B *Măsură dedicată acțiunilor pentru integrarea minorităților locale*. Desi a fost primul proiect care ne-a creat niste probleme deosebite si care a fost pana la urma reziliat si banii redistribuiti unui alt proiect cu aceleasi obiective, faptul ca a fost adresata problema minoritatilor locale face ca activitatea in acest domeniu sa faca un mare pas inainte. Implementarea proiectului final va crea premize deosebite pentru manifestarea, mai ales in plan cultural, a tuturor locuitorilor din teritoriul GAL;
- Selectarea si contractarea proiectului in cadrul masurii M5/3A *Măsură dedicată constituirii și promovării formelor asociative* a dus la o dezvoltare fara precedent a perceptiei asupra formelor asociative ca

elemente de succes atat in domeniul agricol, cat si neagricol. Fiind si un proiect cu grad mare de inovare, succesul implementarii aduce un plus de valoare extrem de consistent si semnificativ;

- Selectarea si contractarea proiectelor in cadrul masurii M6/4A *Măsură dedicată susținerii investițiilor legate de modernizarea sau adaptarea agriculturii și silviculturii*, acestea dovedindu-se un real succes si ajutor pentru cei care lucreaza in silvicultura din teritoriul GAL Tara Nasaudului;
- Indeplinirea premizelor pentru crearea a cel puțin 23 locuri de munca pana la momentul evaluarii elaborarii acestui document.
- Consolidarea unei echipe GAL competente si coerente.

Rezultate negative:

- Intarzieri mari in implementarea proiectelor datorita termenelor nefiresti de lungi pana la contractare si derularii in conditii extrem de dificile a procedurilor de achizitie;
- Neinchiderea tuturor masurilor cu proiecte din cauza dificultatilor intampinate, a mentalitatilor nefaste ale solicitantilor, proiectantilor, consultantilor, ale procedurilor extrem de birocratice.
- Proiecte nefinalizate chiar si datorita unor aspecte legate de prelungirea termenelor de executie si a perioadelor de implementare nefiresc de mult.

Masuri adoptate:

- O activitate de animare extrem de stufoasa, cu nenumarate intalniri cu factorii implicati, cu informare si consiliere mergand pana la detaliu, pentru a permite realizarea unor proiecte de calitate;
- Lucru permanent cu solicitantii, vizite pe teren, sesiuni de lucru;
- O activitate de colaborare permanenta cu OJFIR, CRFIR, FNGAL, colegii de la alte GAL-uri, pentru a putea lamuri problemele tehnice care s-au ridicat;
- Un efort fizic si intelectual extraordinar pentru a ghida lucrurile in asa fel incat ele sa se intample si sa duca inainte implementarea strategiei.
- O activitate de educare a factorilor implicati din cauza lacunelor foarte mari existente in educatia specifica a celor care sunt implicati in elaborarea,

realizarea si implementarea proiectelor din teritoriul GAL (reprezentanti ai UAT-urilor, solicitanti si beneficiari privati, consultanti, proiectanti, persoane interesate, etc).

Tema V. Contribuția SDL la aria de intervenție 6B

Intrebarea 1. În ce măsură a sprijinit SDL dezvoltarea locală în zonele rurale?

Intrebare	Criterii de evaluare	Indicatori	Informații suplimentare
În ce măsură a sprijinit SDL dezvoltarea locală în zonele rurale?	C1. Serviciile și infrastructurile locale în zonele rurale au fost îmbunătățite; C2. Accesul la serviciile și la infrastructurile locale în zonele rurale a crescut; C3. Strategiile de dezvoltare locală au determinat crearea de oportunități de ocupare a forței de muncă.	- Procentajul populației rurale vizate de strategiile de dezvoltare locală; 100 % deoarece domeniul de intervenție 6B se adresează tuturor locuitorilor teritoriului GAL Tara Nasaudului - Procentajul populației rurale care beneficiază de servicii/infrastructuri îmbunătățite; 100 % din populație beneficiază de	Număr de proiecte/inițiative susținute prin SDL. Prin intermediul strategiei de dezvoltare locală GAL Tara Nasaudului s-au finalizat sau sunt în stadiu de finalizare un număr de 32 proiecte care să susțină dezvoltarea locală în zonele rurale

		servicii/infrastructuri îmbunătățite; • Locuri de muncă create în cadrul proiectelor sprijinite (LEADER). - Până la momentul evaluării prin intermediul proiectelor selectate/contractate și aflate în implementare sau în curs de implementare se vor crea min 23 locuri de muncă.	
--	--	---	--

Tab. 25 – Tema V, întrebarea 1

Răspunsul la această întrebare a fost obținut prin metoda de cercetare calitativă folosind observația pentru a colecta informații legate de proiectele propuse, obiectivele strategiei legate de aria de intervenție 6B. S-a constatat că proiectele propuse în cadrul ariei de intervenție 6B răspund în totalitate obiectivelor strategiei și rezultă într-o dezvoltare locală aferentă întregului teritoriu și unui plan reprezentativ de domenii pentru prioritățile teritoriului și populației. Prin analiza documentelor relevante s-a concluzionat faptul că SDL GAL Țara Nasăudului a sprijinit în măsură considerabilă dezvoltarea locală a teritoriului și dezvoltarea unitară a infrastructurii și serviciilor, precum și a accesului populației la acestea.

Astfel s-a concluzionat faptul că dezvoltarea locală în zonele rurale este sprijinită de SDL:

În mică măsură	În măsură medie	În mare măsură
		☒

Limitările acestei metode (analiza/studiul documentelor) se datorează faptului că documentele analizate nu au fost întocmite strict în scopul evaluării, de aceea s-a avut la dispoziție doar o parte din informația de care s-a avut nevoie. Dezavantajul metodei observației este dată de faptul că data fiind cantitatea mare de informații înregistrate a creat dificultăți în selectarea aspectelor relevante.

CONSTATĂRI, CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Procesul de realizare a acestei evaluări a relevat câteva elemente importante, unele menționate deja în document. Ceea ce este important de menționat este faptul că în teritoriul GAL Tara Nasaudului abordarea LEADER a adus foarte multe plusvaloare datorită următoarelor elemente:

- Strategia GAL a fost realizată de echipa GAL care are deja experiența implementării unui SDL pe perioada de programare anterioară;
- Răspunde nevoilor, așteptărilor și problematicele identificate în teritoriu prin abordarea “de jos în sus”;
- Are girul tuturor stakeholderilor relevanți;
- Se bazează pe realizarea unor investiții palpabile, care să producă schimbare și să dăinuiască, aducând beneficii comunităților multi ani de acum înainte;
- Strategia GAL demonstrează că se pot realiza multe obiective importante pentru comunități chiar cu bani mai puțini dar bine chibzuiți;
- Strategia a indus multe modificări în modul de gândire și abordare al oamenilor față de problemele cu care se confruntă;

- Autoritatile locale se consulta cu comunitatile locale asupra modului in care este perceputa si implementata dezvoltarea locala in comunitati;
- Stabilitatea echipei GAL, precum si construirea unor relatii sanatoase cu toti stakeholderii, au scutit implementarea strategiei de multe sincope posibile;
- O relatie de colaborare in conditii de incredere si respect reciproc intre GAL si OJFIR, CRFIR, AMPNDR a facut ca lucrurile sa se desfasoare fara sincope sau alte probleme si a aratat importanta sa deosebita.

Exista si cateva recomandari:

- Data fiind complexitatea abordarii SDL GAL Tara Nasaudului, este importanta focalizarea pe realizarea obiectivelor, rezultatelor si parametrilor in detrimentul pierderii in amanunte si detalii, de multe ori neesentiale, care pot deturna esenta lucrurilor;
- Trebuie mers inainte, cu perseverenta si determinare, pe calea abordarii elementelor sociale ale dezvoltarii comunitatilor, aspecte care devin extrem de importante in viata acestora;
- Trebuie pregatita implicarea comunitatilor GAL in posibile proiecte complexe de tipul Programului Operational Capital Uman, POIDS, PR Nord-Vest, etc;
- Trebuie depuse eforturi deosebite in domeniul dezvoltarii asociativitatii si modificarea gandirii si mentalitatilor spre promovarea comunicarii, intelegerii reciproce a dezvoltarii capabilitatii de cooperare la nivelul comunitatilor din GAL.

INDEX FIGURI

Fig. 1 – Principii LEADER	6
Fig. 2 – Abordarea DLRC	7
Fig. 3 – Harta teritoriului GAL	8

INDEX TABELE

Tab. 1 – Obiectivele SDL si defalcarea lor	22
Tab. 2 – Plan financiar initial.....	23
Tab. 3 – Plan financiar final.....	26
Tab. 4 – Etapele evaluarii.....	35
Tab. 5 – Tema 1, intrebarea 1	38
Tab. 6 – Logica interventiei	42
Tab. 7 – Tema I, intrebarea 2	43
Tab. 8 – Animare	44
Tab. 9 – Diagrama activitatilor	45
Tab. 10 – Tema II, intrebarea 1	47
Tab. 11 – Proiecte M6/4A	48
Tab. 12 – Tema II, intrebarea 2	49
Tab. 13 – Proiecte M1/6B	51
Tab. 14 – Proiecte M1/6B – Tranzitie.....	53
Tab. 15 – Tema II, intrebarea 3	55
Tab. 16 – Proiecte M2/6A	55
Tab. 17 – Proiecte masura M2/6A – Tranzitie	57
Tab. 18 – Tema II, intrebarea 4	59
Tab. 19 – Proiecte masura M3/6B si M4/6B.....	60
Tab. 20 – Tema II, intrebarea 5	63
Tab. 21 – Proiecte M5/3A	63
Tab. 22 – Tema III, intrebarea 1	68
Tab. 23 – Eficacitatea financiara SDL	75
Tab. 24 – Analiza SWOT	78
Tab. 25 – Tema V, intrebarea 1	82

BIBLIOGRAFIE

- ACZ Consulting & COL. (2015, Martie). Evaluarea ex-ante a PNDR 2014-2020, Raport Final de Evaluare Ex - Ante
- COMISIA EUROPEANĂ – Direcția Generală Agricultură și Dezvoltare Rurală – Unitatea C.4 (2017): Ghid. Evaluarea LEADER/DLRC. Bruxelles.
- Echipa GAL Tara Nasaudului. (2016, Aprilie). Strategia de Dezvoltare Locala a Asociatiei GAL Tara Nasaudului.
- MADR_DGDR AM_PNDR_SMART. (2018, Iulie). Ghid Operational privind evaluarea implementarii Strategiilor de Dezvoltare Locala.
- MADR. SC ACZ Consulting SRL (2017, Iunie). Evaluarea on-going a Programului National de Dezvoltare Rurala 2014-2020 perioada 2017 – 2020.
- MADR. (2018, Iunie). Ghidul Grupurilor de Actiune Locala pentru implementarea SDL V4.

Surse on-line:

- http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/doc/performance/Vanclay.pdf
- <http://www.rndr.ro/evaluare.htm>
- https://enrd.ec.europa.eu/evaluation/publications/evaluation-leaderclld_en?pk_campaign=TWG3&pk_kwd=LEADER,%20CLLD
- Evaluating CLLD Handbook for LAGs and FLAGs: [https://www.rndr.ro/documente/Evaluare CLLD - GALuri si FLAGuri.pdf](https://www.rndr.ro/documente/Evaluare%20CLLD%20-%20GALuri%20si%20FLAGuri.pdf)

ELABORATOR:

Zsejki Iuliu

Responsabil legal